

Innst. O. nr. 45

(2001-2002)

Innstilling fra kommunalkomiteen om lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) og om endringer i arbeidsmiljøloven

Ot.prp. nr. 28 (2001-2002)

Til Odelstinget

1. PROPOSISJONENS HOVEDINNHOLD

1.1 Sammendrag

1.1.1 Brann- og eksplosjonsvernloven

I proposisjonen fremmer Arbeids- og administrasjonsdepartementet forslag til ny lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff, og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven). Loven skal erstatte lov av 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk, lov av 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer samt lov av 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. Forslaget bygger på utredningen i NOU 1999:4 Utkast til ny lov om brann- og eksplosjonsvern.

1.1.2 Arbeidsmiljøloven

I tillegg legges det frem endringer i lov av 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø (arbeidsmiljøloven). Det foreslås enkelte lovtekniske og strukturelle endringer i arbeidsmiljøloven kapittel IX, om arbeid av barn og ungdom.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sigvald Oppebøen Hansen, Reidar Sandal, Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og Signe Øye, fra Høyre, Peter Gitmark, Hans Kristian Hogsnes og Kari Lise Holmberg, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen og Per Sandberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen og Heikki Holmås, fra Kristelig Folkeparti, Anita Apelthun Sæle og Ivar Østberg, og fra Senterpartiet, lederen Magnhild Meltveit Kleppa, viser til at Arbeids- og administrasjonsdepartementet

fremmer forslag til ny lov om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlige stoff og brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsloven) og om endringer i arbeidsmiljøloven.

Komiteen mener den foreslåtte samordningen av de gjeldende lover innebærer en styrking av mulighetene for en mer effektiv og riktigere ressursbruk i arbeidet med å forebygge og begrense omfanget av de forhold lovverket omfatter.

Komiteen vil også peke på at den foreslåtte samordning av de tre gjeldende lovene på dette området i én ny lov, representerer et riktig skritt fremover i arbeidet med å forenkle og effektivisere lovgivningen på dette området.

Komiteen slutter seg således i all hovedsak til de endringer som fremmes i denne proposisjonen, men har på enkelte områder visse tilføyelser og forslag til endringer som vil bli omtalt under de respektive kapitler i denne innstillingen.

Komiteen viser for øvrig til sine merknader i Innst. S. nr. 341 (2000-2001).

2. GJELDENDE RETT

2.1 Sammendrag

2.1.1 Forvaltningsnivåer og ansvar

Arbeids- og administrasjonsdepartementet (AAD) har det overordnede myndighetsansvaret for brann- og eksplosjonsvernområdet. Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern (DBE) er departementets faglige organ på området, som omfatter både forebyggende og beredskapsmessige tiltak i forbindelse med brann, eksplosjon, landtransport av farlig gods samt væsker og gasser under trykk. DBE fører tilsyn med de kommunale brannvesen og med bygging og drift av industrielle bedrifter, tankanlegg m.m. hvor brannfarlige eller

eksplosive varer inngår, og med at landtransport av farlig gods skjer på en sikker måte.

DBE er delegert myndighet fra AAD til å fastsette forskrifter samt utferdige tillatelser og godkjenninger, og er klageinstans for vedtak fattet av kommunestyret.

På lokalnivået er det kommunene ved brannvesenene som fører tilsynet etter brann- og eksplosjonsvernlovgivningen.

Kommunene ved brannvesenene har dessuten beredkapsoppgaver knyttet til brann og redning. Brannvesenet påtar seg dessuten i stor grad andre oppgaver, som f.eks. ambulanseskjøring, trygghetsalarmering, overvåking av tekniske anlegg mv.

2.1.2 Lov om brannvern mv.

Lov av 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern mv. er den sentrale loven på brannvernområdet i Norge.

Formålet med loven er å sikre mennesker, dyr og materielle verdier mot brann og å begrense skadevirkningene i branntilfeller og andre akutte ulykkessituasjoner. Loven omfatter den sentrale og lokale organiseringen av brannvernarbeidet i Norge og inneholder materielle bestemmelser om forebyggende og beredskapsmessige tiltak i forbindelse med brann. Loven regulerer også brannvesenenes innsats i forbindelse med andre akutte ulykkessituasjoner enn brann, slik som bistand ved bilulykker eller akutt forurensing.

Brannvernloven hjemler også diverse godkjenningsordninger bl.a. for rednings-, sloknings- og varslingsutstyr, samt verneutstyr og utstyr for innredning.

Loven utfylles av forskrifter.

2.1.3 Lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk

Lov av 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk omfatter olje, petroleumsprodukter og andre brannfarlige væsker og gasser, samt andre væsker og gasser under trykk, for eksempel klor, svoveldioksid og ammoniakk.

Formålet med loven er å sikre at enhver omgang med brannfarlige varer og med væsker og gasser under trykk skjer under forhold som medfører minst mulig risiko for ulykker. Loven omfatter alle former for håndtering av varene både tilvirkning, oppbevaring, transport, bruk, lasting, lossing, avfallshåndtering m.m.

Loven utfylles av forskrifter.

2.1.4 Lov om eksplosive varer

Lov av 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer omfatter sprengstoff, krutt, ammunisjon, fyrverkeri, tennmidler og andre eksplosiver.

Formålet med loven er å sikre at enhver omgang med eksplosive varer skjer under forhold som medfører minst mulig risiko for ulykker og uhell. Loven omfatter enhver håndtering av eksplosivene, herunder til-

virkning, oppbevaring, transport, innførsel, utførsel, handel, bruk, tilintetgjøring (destruksjon) m.m.

Loven utfylles av forskrifter.

2.1.5 Landtransport av farlig gods

Hjemmelsgrunnlaget for regulering av transport av farlig gods på veg og jernbane finnes i dag dels i lovene om brannfarlige varer mv. og eksplosive varer og dels i lov av 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. og lov av 18. juni 1965 nr. 4 om vegtrafikk. Bakgrunnen for dette er at begrepet farlig gods ikke bare omfatter de stoffer som er brann- eller eksplosjonsfarlige, men omfatter samtlige 9 transportklasser slik som definert i FN's anbefalinger.

Bestemmelsene om transport av farlig gods er i hovedsak basert på internasjonale avtaler og rekommandasjoner.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

3. BAKGRUNNEN FOR LOVFORSLAGET

3.1 Sammendrag

I et forprosjekt gjennomført av Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern i 1994 ble svakheter og begrensinger i det regelverk som direktoratet i dag forvalter kartlagt.

På denne bakgrunn ble det ved kongelig resolusjon av 28. juni 1996 opprettet et utvalg for å revidere lov om brannvern, lov om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk, samt lov om eksplosive varer.

Utvalget startet arbeidet i september 1996 og la frem sin innstilling i desember 1998, NOU 1999:4 Utkast til ny lov om brann- og eksplosjonsvern.

Kommunal- og regionaldepartementet sendte innstillingen på høring 16. juni 1999. Ved høringsfristens utløp 1. oktober 1999 hadde en rekke instanser avgitt realitetsuttalelse.

Høringsinstansene uttrykker gjennomgående sin støtte til forslaget om å forenkle og slå sammen tre lover til én.

3.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

4. FORMÅL OG GRUNNLEGGENDE PRINSIPPER FOR LOVFORSLAGET

4.1 Lovens formål

4.1.1 Sammendrag

I tillegg til å videreføre formålene i gjeldende rett mente utvalget at også miljøhensynet burde fremkomme i lovens formålsbestemmelse, og fremmet forslag om dette i lovutkastets §1.

De uttalelser som er kommet i forhold til formålsbestemmelsen har i det alt vesentlige vært knyttet til selve oppbyggingen av bestemmelsen uten at det materielle innholdet har vært kommentert.

Departementet har på bakgrunn av høringskommentarene foretatt endringer i utvalgets opprinnelige forslag til formålbestemmelse som var meget detaljert.

Formålsbestemmelsen angir nå bare hvilke verdier loven ivaretar. Ut fra at arbeidet med brann- og eksplosjonsvern som regel også vil ha en positiv effekt for miljøet, finner departementet at det er systematisk riktig å nevne miljø som en av de verdier som skal vernes mot brann og eksplosjon. Loven vil være sekundær i forhold til forurensningsloven, og kan ikke hjemle forebyggende og beredskapsmessige tiltak som kun er begrunnet i miljøhensyn. Derimot vil man ved valget mellom løsninger som er sikkerhetsmessig likeverdige måtte velge de mest miljøvennlige. Lovens formålsbestemmelser er inntatt i § 1.

4.2 Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

4.2.1 Sammendrag

Utvalgets forslag tar utgangspunkt i at brann- og eksplosjonsvern fortsatt skal sikres gjennom systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i offentlig og privat virksomhet. Utvalget valgte å presisere selve internkontrollplikten direkte i loven.

Departementet støtter dette. Et så grunnleggende prinsipp som plikten til et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid bør nedfelles direkte i loven, og ikke kun være avledet gjennom forskrifter. Departementet støtter også utvalget i at det kan gi en sikkerhetsmessig gevinst ved å innføre en mulighet for å kreve systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid også overfor andre enn virksomheter. Dette er reflektert i lovutkastet §8.

4.2.2 Komiteens merknader

Komiteen er enig i at prinsippet om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i offentlig og privat virksomhet nedfelles direkte i loven.

Komiteen mener det er viktig at internkontrollplikten fremkommer direkte i loven og at tilsynsvirksomheten baseres på internkontrollprinsippet. Dette betyr at virksomhetene må kunne dokumentere overfor tilsynsmyndighetene at loven og forskriftene blir fulgt opp. Gjennom å plassere ansvaret for sikkerheten hos virksomhetene stimuleres nytenking og kreativitet i arbeidet med å fremme økt sikkerhet.

Komiteen vil påpeke at det i høringene med Norsk Brannbefals Forbund kom fram at det er tilfeller der nødretten kommer i konflikt med ulike verne-regler i AML og internkontrollforskriften. Problemet kan oppstå i nødsituasjoner både i forbindelse med effektiv slokking og ved øvelser. Det er uklart om dette

kan få rettslige konsekvenser for den ansvarlige. Komiteen ber Regjeringen avklare dette spørsmålet og komme tilbake til Stortinget med forslag der pålagt ansvar og regelverk ikke er i innbyrdes motstrid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil påpeke at dersom en skal nå målet om økt sikkerhet må både internkontrollen og myndighetstilsyn og kontroll styrkes. Risikoen for å bli tatt i ulovligheter er en viktig forebyggende faktor. Myndighetene må følge opp ordninger med internkontroll med ulike kontrolltiltak slik at alvorligheten i påleggene understrekes og ulovligheter oppdages. Det er viktig at det etableres en dialog mellom brannmyndigheten og virksomhet ved etablering av internkontrollsystemer.

4.3 Utvidet bruk av risiko- og sårbarhetsanalyser

4.3.1 Sammendrag

4.3.1.1 Utvalgets forslag

Risiko- og sårbarhetsanalyser som beslutningsgrunnlag

Utvalget mente at risikoanalyser i større grad enn i dag må benyttes som et verktøy i forhold til sikkerhetsmessige beslutninger, og være et viktig element i pliktsubjektenes dokumentasjon av sikkerhet. Gjennom systematisk bruk av slike analyser vil man bedre kunne belyse viktige forhold i beslutningsgrunnlaget, og dermed redusere sannsynligheten for at ulykker skjer og at konsekvensene av eventuelle ulykker minimeres.

Risikokartlegging og analyse av forskjellige ulykkes-scenarier vil også være viktig i forhold til beslutninger om bemanning, utrustning og kompetanse innen både offentlig og privat beredskap.

Risiko som avgrensningskriterium

Under henvisning til kartleggingen av svakhetene ved den eksisterende lovgivning gikk utvalget generelt inn for at den nye loven må legge til grunn at det er den konkrete risiko som skal være avgjørende for tilsynsfordeling, for hvordan tilsynet skal legges opp, om det er behov for særskilte tillatelser og for hvem som i tilfelle skal gi disse.

Utvalget merket seg at godkjennings- og tillatelseskravene i gjeldende lovgivning i stor grad har vært oppfattet som et hinder for et effektivt tilsyn, og la derfor bare i beskjeden grad opp til særskilte godkjenningsordninger direkte i loven. Imidlertid mente utvalget at det på områder hvor det foreligger en særskilt risiko fortsatt kan være behov for tillatelser og godkjenningsordninger, for eksempel i forbindelse med bedrifter som kan representere en stor ulykkesrisiko eller i forbindelse med eksplosiver.

Utvalget pekte på at enkelte objekter har potensial for storulykke og representerer en særlig utfordring i beredskapssammenheng. Utvalget foreslo i overensstemmelse med dette en klar presisering om at loven kommer til anvendelse på slike objekter både i forhold til forebyggende og beredskapsmessige tiltak. Utvalget understreket betydningen av at denne type objekter blir underlagt systematisk og kvalifisert tilsyn for å redusere risikoen for alvorlig ulykke.

Sårbarhet som grunnlag for særskilt kravsetting og tilsyn

Tradisjonelt har brannvesenenes tilsyn vært innrettet mot de såkalte særskilte brannobjekter, dvs. objekter hvor en brann vil kunne medføre mer enn alminnelig fare for tap av menneskeliv eller for store konsekvenser for øvrig. En del anlegg og innretninger er imidlertid sårbare i forhold til brann og eksplosjon i kraft av den betydningen de har i den lokale infrastruktur, selv om det ikke knytter seg en særlig personrisiko til disse. Utvalget mente at også slike sårbarhetsaspekter kan tilsi behov for et særskilt tilsyn, og foreslo at kommunene ved utvelgelsen av objekter hvor det skal gjennomføres særskilt brannteknisk tilsyn også skal kunne legge vekt på slike forhold.

4.3.1.2 Departementets vurdering

Departementet peker på at kvalifiserte risikovurderinger i forhold til forebyggende og beredskapsmessige tiltak er en grunnleggende forutsetning for at virksomhetene skal kunne etablere de riktige tiltak på en kostnadseffektiv måte. Dersom myndighetenes begrensede tilsynsressurser skal utnyttes mest mulig effektivt må disse settes inn på de områder hvor risikoen er størst, og hvor tilsynet kan føre til en størst mulig reduksjon i risikonivået innen realistiske økonomiske rammer. Departementet støtter derfor utvalget i at regulering og tilsyn på brann- og eksplosjonsvernområdet i fremtiden i større grad må baseres på risikobetraktninger.

Selv om det legges opp til at virksomhetene selv skal gjennomføre de nødvendige tiltak uten på forhånd å ha vært i kontakt med DBE; peker departementet på at forvaltningen har en generell veiledningsplikt, og at det fortsatt vil være muligheter for virksomhetene til å konsultere myndighetene i forbindelse med valg av sikkerhetsmessige løsninger. Det at virksomhetene i større grad enn tidligere blir tvunget til å finne egne løsninger innen rammen av mer funksjonelt utformede regler og innen en gitt sikkerhetsmessig ramme, anser departementet som en fordel fordi det fremmer nytenkning og kreativitet. Departementet vil for øvrig understreke at det ikke er tale om å fjerne tilsynsordningene, men om en mer selektiv bruk av ressursene. Ressursene konsentreres om de virksomheter som representerer den største risiko uten at tilsynet nødvendigvis behøver å være frekvensbasert. Det

sier seg selv at tilsynsordningen må evalueres jevnlig og justeres dersom utviklingen i skadetallene skulle indikere behov for dette.

Lovutkastet reflekterer disse synspunkter bl.a. gjennom kravet om risiko- og sårbarhetsanalyse i § 9, kravet om identifikasjon av særskilte brannobjekter i § 13 og kravene til sikkerhet i virksomheter i kap. 4.

4.3.2 Komiteens merknader

Komiteen er enig i at risikovurderinger og risikoanalyser skal være det viktigste grunnlaget for de sikkerhetsmessige beslutninger og tiltak i virksomhetene. På samme måte skal risikoanalyse være den viktigste dokumentasjon for virksomhetenes HMS-arbeid overfor tilsynsmyndighetene.

Komiteen vil presisere viktigheten av at det blir foretatt en kvalifisert sikkerhetsvurdering i de respektive virksomheter. Det må anses som overordnet viktig at det stilles krav til sikkerhetsanalysenes kvalitet og innhold. Dårlige risikoanalyser vil gi svekket sikkerhet og tilsyn. Hele lovreformen avhenger av en god kvalitetssikring av risikoanalysene.

Komiteen viser til at det pålegges virksomhetene et eget ansvar til å utarbeide risikoanalyser for å vurdere sikkerhetsrisikoen. På bakgrunn av sikkerhetsanalysenes sentrale rolle i den nye loven må det utarbeides forskrifter og eventuelle veiledninger som angir kriterier for en korrekt risikovurdering. De enkelte virksomhetene må kunne forholde seg til et felles verktøy som beskriver hvordan man foretar en korrekt risikovurdering. På denne måte oppnås en mer lik risikovurdering over hele landet.

5. UTVIDET VIRKEOMRÅDE VEDRØRENDE FARLIG STOFF

5.1 Sammendrag

5.1.1 Utvalgets forslag

Utvalget pekte på sammenhengen mellom brann- og eksplosjonslovgivningen og forurensningsloven. Begge lovgivningssett tar sikte på å verne både tredjeperson og miljøet. Stoffer som reguleres av brann- og eksplosjonsvernlovgivningen vil også kunne utgjøre en forurensningsrisiko. Begge lovgivningssett regulerer krav til virksomheters forebyggende tiltak og beredskap mot ulykker med slike stoffer. Den offentlige beredskap mot akutt forurensning er basert på brannvesenets personell, mens selve beredskapskravet er hjemlet i forurensningsloven.

Ut fra mer overordnede betraktninger fant utvalget at mange hensyn kunne tale for en mer helhetlig regulering av farlig stoff generelt, uten hensyn til om det er brann- og eksplosjonsfaren, forurensningsfaren eller risiko som er fremherskende. Utvalget erkjente imidlertid at kjemikalieområdet er meget omfattende, og at det neppe ville være mulig å etablere en ensartet

regulering for alle formål, selv ikke begrenset til de forhold som omfatter forebyggende og beredskapsmessige tiltak.

5.1.2 Departementets vurdering

På bakgrunn av høringskommentarene har departementet foretatt endringer i forhold til lovutvalgets opprinnelige definisjoner. Departementet har av forenklingshensyn i § 4 introdusert «farlig stoff» som et overordnet begrep med underinndelingen brannfarlig, eksplosjonsfarlig og trykksatt stoff. I begrepet trykksatt stoff inngår alle stoffer som er under trykk og som ikke omfattes av de to førstnevnte begrepene. Dette vil f.eks. være gasser som ikke er brannfarlige slik som klor, svoveldioksid og ammoniakk.

Slike stoffer vil kunne representere en fare for brann og eksplosjon og en forurensningsrisiko, og derved være omfattet både av forurensningsloven og den nye loven. Det samme vil gjelde i forhold til arbeidsmiljøloven og regelverk under denne. Departementet støtter utvalgets forslag om å utvide virkeområdet til å omfatte de nevnte stoffer ut fra at disse medfører en faktisk brann- og eksplosjonsrisiko.

Departementet viser til at gass- og støveksplasjoner internasjonalt sees på som nært beslektede fenomener, men lovforslaget får ikke anvendelse på støveksplasjoner. Departementet vil be DBE og Direktoratet for arbeidstilsynet fortsette sitt samarbeid for å sikre at den nødvendige kompetanse er til stede i tilsynsarbeidet med støveksplasjoner.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

6. UTVIDET VIRKEOMRÅDE VEDRØRENDE LANDTRANSPORT AV FARLIG GODS

6.1 Sammendrag

6.1.1 Utvalgets forslag

Utvalget gikk inn for at den nye loven ut fra et forenklingshensyn burde etablere det samlede hjemmelsgrunnlaget for regulering av all transport av farlig gods på veg og jernbane, og foreslo som en følge av dette at bestemmelsene om transport av farlig gods i henholdsvis vegtrafikkloven og jernbaneloven blir opphevet.

6.1.2 Departementets vurdering

Departementet er enig med utvalget i at det er hensiktsmessig at den samlede reguleringen av transport av farlig gods på land skjer med hjemmel i ett lovverk, og legger derfor opp til at loven skal gi slik hjemmel, se lovutkastet § 2 annet ledd, jf. § 43 bokstav d). Dette hjemmelsgrunnlaget vil omfatte alle forhold som knytter seg til det farlige godset som sådant, slik som tanker og annen emballasje, merking, transportdoku-

menter, godsrelaterte sikkerhetstiltak ved gjennomføring av transporten m.m. Kjøretøytekniske og trafikkmessige forhold knyttet til vegtransport og tilsvarende forhold knyttet til rullende materiell på jernbane vil fortsatt være regulert av vegtrafikkloven og jernbaneloven.

Vegdirektoratet foreslår at ansvaret for opplæring og utstedelse av kompetansebevis knyttet til transport av farlig gods bør overføres til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Departementet er enig i dette, og lovforslaget åpner for en slik overføring i § 43 bokstav d).

Når det gjelder adgangen til kontroll og stansing for kontroll av transport av farlig gods, gir utkastets § 34 hjemmel for dette. Stansing av kjøretøy for kontroll vil kunne skje både med hjemmel i denne lov og med hjemmel i vegtrafikkloven, avhengig av hva som er formålet med kontrollen.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

7. UTVIDET VIRKEOMRÅDE I FORHOLD TIL FORSVARET

7.1 Sammendrag

7.1.1 Utvalgets forslag

Gjeldende lover på brann- og eksplosjonsvernområdet har ulike utgangspunkt i forhold til regulering av Forsvarets aktiviteter.

Utvalget fant det ønskelig at lovforslaget i utgangspunktet gjøres fullt ut gjeldende for Forsvaret. Utvalget forutsatte at Forsvarets aktiviteter, bygninger mv. i fredstid skal tilfredsstille det samme sikkerhetsnivå som det legges opp til i det sivile samfunn. I lovutkastet er det derfor ikke et eksplisitt unntak for Forsvaret. Utvalget var imidlertid innforstått med at det på enkelte områder kan være særskilte reguleringsbehov for Forsvaret. I forslaget åpnes det derfor for at Kongen når særlige grunner tilsier det, kan fastsette forskrifter for Forsvaret som kan avvike fra lovens øvrige krav.

7.1.2 Departementets vurdering

Departementet støtter utvalgets forslag om at loven skal omfatte Forsvaret. I lovutkastet ligger det derfor mekanismer som er ment å ivareta Forsvarets særlige behov. Blant annet kan det etter § 2 siste ledd i særlige tilfeller fastsettes avvikende forskrifter for Forsvaret, og departementet kan etter § 31 la andre offentlige myndigheter føre tilsyn med Forsvaret. Departementet vil legge stor vekt på uttalelsene fra Forsvaret ved eventuell senere forskriftsregulering.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

8. ALMINNELIGE PLIKTER

8.1 Sammendrag

8.1.1 Utvalgets forslag

Utvalget ønsket å videreføre de grunnleggende pliktene som enhver, både privatpersoner og virksomheter har til å forebygge brann, eksplosjon og andre ulykker, samt plikten til å varsle og yte assistanse ved ulykker.

I forhold til eier av ulike objekter, innretninger og produkter omfattet utvalgets forslag en videreføring av krav i gjeldende lovgivning knyttet til eiers og brukers plikter i forebyggende sammenheng.

Med henvisning til en del større branner i utlandet med mange omkomne ønsket utvalget å videreføre og forsterke plikten den ansvarlige for store arrangementer har til å sende melding til lokal tilsynsmyndighet, dersom arrangementet skal avholdes i et byggverk eller område som normalt ikke benyttes til denne type aktivitet.

8.1.2 Departementets vurdering

Departementet støtter utvalgets forslag til videreføring av gjeldende alminnelige plikter til forebyggelse av brann og eksplosjon og annen ulykke. Dette er reflektert i utkastets kap. 2.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen mener det knytter seg svært viktige samfunnsmessige interesser til å forebygge eller begrense skader i forbindelse med branner eller eksplosjoner. Disse tunge samfunnsmessige hensyn tilsier at det må være en lovhjemmel for å kunne kreve at enhver, både virksomhet og privatperson, yter assistanse når det er påkrevet.

Komiteen er således enig i at bestemmelsene om alminnelige plikter til å forebygge og yte assistanse ved brann og eksplosjon videreføres i den nye loven.

Komiteen viser til enstemmige merknader fra kommunalkomiteen i Innst. S. nr. 341 (2000-2001) der komiteen ba Regjeringen straks iverksette de nødvendige tiltak for hurtigst mulig å bedre sikkerheten ved alle statlige, kommunale og private helseinstitusjoner. Komiteen vil påpeke at omsorgsboliger bygget før endringen i brannforskriften i 1997, har brannsikring på linje med eneboliger. Omsorgsboliger bebos av mennesker med omsorgs- og pleiebehov.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener derfor det må forutsettes at de som bor i omsorgsboliger, i en nødsituasjon ved brann trenger økt brannsikkerhet slik de nye forskriftene krever. Flertallet ber Regjeringen sørge for at brannsikkerheten i disse boligene blir oppgradert til et tilsvarende nivå

med boliger bygget etter forskriftsendringene av 1997.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at revisjonen av forskriftene i 1997 i seg selv ikke medfører endring av bestemmelsene om omsorgsboliger. I veiledningen til forskriftene er omsorgsboliger fortsatt plassert i risikoklasse 4, men det sies i en fotnote at «når det gjelder omsorgsboliger, hvor det forutsettes å bo sterkt pleietrengende personer, kan det være nødvendig å plassere disse i risikoklasse 6». Dette betyr at det stilles bygningsmessige krav på linje med kravene til pleieinstitusjoner.

Dersom brannvesenet ved brannsyn i omsorgsboliger finner ut at det bor sterkt pleietrengende personer i boligen og at boligen burde vært plassert i risikoklasse 6, har brannvesenet rett og plikt til å gi pålegg om avhjelpende brannsikringstiltak slik at boligen blir brannsikkerhetsmessig forsvarlig.

Komiteen vil vise til at det er svært mange branner i driftsbygninger i landbruket med mange dyretragedier i kjølvannet. I forhold til dyrehelse og velferd er dette en stor utfordring. De branntekniske kravene til bygninger og drift der det er levende dyr er langt svakere enn krav til bygg som skal håndtere dyra som slakt. Brannsikkerheten i husdyrholdet må økes.

Komiteen fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig og senest i statsbudsjettet for 2003, legge frem en vurdering av forslag til tiltak og eventuelle lovendringer som er nødvendige for å sikre levende husdyr brannsikkerhet minst på linje med de virksomhetene som håndterer dyrene som slakt.»

Komiteen syner elles til det arbeid som no fører i regi av Landbrukets brannvernkomité (LBK), ei samanslutning av brannvern- og landbruksorganisasjonar, styresmakter og forsikringsselskap. År 2002 er utpeika som Landbrukets Brannvernår. Målet er ei kraftig aukiing i iverksette brannsikringstiltak, og ein merkbar nedgang i talet på brannar i landbruket og tap av husdyr.

9. PLIKTER I VIRKSOMHET

9.1 Sammendrag

9.1.1 Utvalgets forslag

I utvalgets forslag pålegges ledelsen av en virksomhet en generell plikt til å sørge for at sikkerheten i forhold til brann og eksplosjon, og i forbindelse med håndtering av farlig stoff og gods blir ivarettatt. Plikten gjelder ved planlegging, etablering, drift og avvikling av en virksomhet. Utvalget så det som viktig at en del grunnleggende krav til virksomhet blir presisert i lo-

ven, men pekte ellers på at det ikke er ønskelig at den nye loven har så detaljerte bestemmelser som de gamle lovene.

9.1.2 Departementets vurdering

Departementet vil bemerke at de bestemmelser som retter seg mot virksomhetene er grunnleggende krav som er helt vesentlige for brannsikkerhet generelt og enhver omgang med farlige stoffer. Dette fører til en viss parallellhjemling i flere lover, og dette er også tilfelle i gjeldende brann- og eksplosjonsvernlovgivning. Lovforslagets primære fokus er rettet mot forebyggende og beredskapsmessige tiltak mot brann og eksplosjon, og vil på disse områder være å anse som spesiallov i forhold til annen lovgivnings mer generelle krav. Avgrensningene mellom de forskjellige lovgivningssett må trekkes med grunnlag i alminnelige rettskild prinsipp.

Når det gjelder utvalgets forslag til regulering av farlig stoff i virksomhet, har departementet på bakgrunn av høringsuttalelser endret forslaget og forsøkt å sette klarere rammer i forhold til hva lovforslaget er ment å regulere. For det første gjennom klarere definisjoner av hvilke farlige stoffer som lovforslaget omfatter og hvilke former for håndtering som omfattes, jf. § 4. Videre presiserer lovutkastet § 19 at plikten til å sørge for sikkerheten i virksomhet generelt tilligger ledelsen, og at dette gjelder i alle virksomhetens faser. Gjennom en særskilt forskriftshjemmel i § 43 er det videre tydeliggjort hvilke forhold som kan reguleres gjennom forskrifter.

Departementet har også imøtekommet Miljøverndepartementets syn på at arealmessige forhold primært skal reguleres av plan- og bygningsloven, og lovforslaget inneholder ikke lenger noe absolutt krav om sikringsfelt i området rundt farlig virksomhet. I henhold til § 20 skal risikoen være redusert til et nivå som med rimelighet kan oppnås, primært ved hjelp av tekniske og organisatoriske løsninger. Dette er i samsvar med kommentarene fra NHO. Dersom slike løsninger ikke er tilstrekkelige, kan det foretas arealmessige begrensninger i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser etter at det er innhentet rådgivende uttalelse fra sentral tilsynsmyndighet.

I henhold til kommentarer fra Justisdepartementet er det også presisert at kostnaden forbundet med arealmessige begrensninger skal bæres av virksomheten.

Disse mer fleksible bestemmelsene utelukker ikke at det i forskrifter kan fastsettes krav om obligatoriske arealmessige begrensninger rundt de virksomheter som representerer det største risikopotensialet.

Forslagets § 24 er endret i forhold til utvalgets forslag som kun gav befolkningen anledning til å uttale seg i planprosessen, til nå å pålegge virksomheten å innhente uttalelser fra befolkningen og til å vektlegge disse.

Når det gjelder arbeidstakers plikter etter § 25, er det ikke ment at loven skal pålegge arbeidstaker noen andre plikter enn det som allerede følger av arbeidsmiljøloven. Ut fra ønsket om en helhetlig og systematisk regulering av det området loven omfatter, finner departementet det hensiktsmessig også å synliggjøre arbeidstakers plikter. I forhold til håndtering av farlig stoff er det meget viktig at rutiner og instruksjoner overholdes.

9.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke næringslivets viktige rolle i arbeidet med å forebygge skader som følge av brann og eksplosjon. I denne sammenheng er det naturlig at det overordnede ansvaret for sikkerheten i virksomheter tilligger virksomhetens ledelse. Det må allikevel være klart at arbeidstakernes ansvar for den samlede sikkerheten i virksomheten også er betydelig, ikke minst i forhold til å overholde gjeldende HMS-regelverk, samt interne rutiner og instruksjoner for å ivareta sikkerheten.

10. KRAV TIL PRODUKTER

10.1 Sammendrag

10.1.1 Utvalgets forslag

Dagens brann- og eksplosjonsvernlovgivning gjelder for produkter, både når det gjelder brannfarlige og eksplosive varer som sådanne, og når det gjelder det utstyr som benyttes i forbindelse med håndteringen av varene.

Utvalget la i sitt utkast til lov til grunn at det fortsatt er behov for at brann- og eksplosjonsvernlovgivningen hjemler krav til produkter. Utvalget mente imidlertid at det var systematisk mest riktig å la de krav som stilles til produkter ut fra hensynet til forbrukersikkerhet bli regulert gjennom produktkontrollloven, og foreslo denne endret. Kravene til større produkter som normalt er beregnet på industrien, samt krav til produkters funksjonalitet og hensiktsmessighet, mente utvalget burde hjemles i ny brann- og eksplosjonsvernlov.

10.1.2 Departementets vurdering

På bakgrunn av de kommentarer som har innkommet har departementet funnet det mest hensiktsmessig ikke å gå videre med utvalgets forslag om endringer i produktkontrollloven. Det legges derfor opp til at de produkter som omfattes av brann- og eksplosjonsvernloven fullt ut skal reguleres gjennom denne. For å synliggjøre hvilke typer produkter dette er, foreslår departementet at det inntas en tredelt definisjon av produkter i § 4. I lovutkastet kapittel 5 fastslås de grunnleggende materielle kravene til hver av disse produktgruppene.

10.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

11. FORVALTNING/TILSYN

11.1 Sammendrag

11.1.1 Utvalgets forslag

Utvalget la til grunn at forvaltningen på brann- og eksplosjonsvernområdet fortsatt skal være delt mellom statlige og kommunale organer, i praksis mellom Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern som sentral tilsynsmyndighet og kommunene. Utvalget forutsatte at grensene for tilsynsfordelingen mellom sentrale og lokale tilsynsmyndigheter blir gjort i forskrifter. Målet med den statlige styringen av kommunene gjennom veiledning og fastsettelse av forskrifter, er å ivareta nasjonale hensyn. Styringen skal skje i tråd med prinsippene som gjelder for utforming av statlig regelverk overfor kommunene.

Som et nytt prinsipp foreslo utvalget at den sentrale tilsynsmyndigheten i kraft av sin særskilte kompetanse bør kunne bistå kommunene i gjennomføringen av tilsynet med særskilte brannobjekter eller andre objekter hvor deres størrelse, kompleksitet eller særlige samfunnsmessige betydning gjør at kommunene ikke har faglige forutsetninger for å gjennomføre et fullt ut dekkende tilsyn.

Utvalget så behov for at også andre myndigheter og private sakkynndige på myndighetenes vegne burde kunne gis fullmakt til å utføre nærmere bestemte tilsynsoppgaver etter loven.

Utvalget foreslo også at lovens bestemmelser om kontroll og reaksjon i forhold til de som er underlagt tilsyn skulle samordnes med et foreliggende forslag til endringer i lovene på HMS-området.

11.1.2 Departementets vurdering

Departementet støtter utvalgets forslag om fordeling av tilsyn mellom statlige og kommunale organer. Lovutkastet legger derfor til grunn en prinsipiell videreføring av gjeldende ordninger. DBE skal være et overordnet organ som fører tilsyn med kommunenes gjennomføring av kravene til etablering og drift av et brannvesen. I tillegg skal direktoratet ha selvstendige tilsynsoppgaver knyttet til farlig stoff, transport av farlig gods og trykksatt utstyr. Kommunene ved brannvesenene skal gjennomføre forebyggende og beredskapsmessige oppgaver etter loven. De forebyggende oppgavene vil fortsatt omfatte generell brannsikkerhet og tilsyn med farlig stoff etter nærmere forskrifter. Bestemmelsene om tilsynet er inntatt i lovutkastet kapittel 7.

Utkastet åpner også adgang for at direktoratet kan benytte sakkynndige til å føre tilsyn på sine vegne. Dette er en nødvendig videreføring av gjeldende rett. Det vil fortsatt bli stilt strenge kompetanse- og habilitets-

krav til de som skal utføre oppgaver på vegne av det offentlige, men det er ikke hensiktsmessig å fastsette slike kompetansekrav direkte i loven. Bruken av uavhengige tredjepartsorgan rokker ikke ved prinsippet om at tilsynet er et offentlig ansvar.

I forhold til tilsyn med tunneler er departementet enig med Vegdirektoratet i at det kan være hensiktsmessig med et regionalt samarbeid for å styrke kompetansen om tunnelsikkerhet. Departementet mener at lovforslaget § 15 legger til rette for dette. Ellers viser departementet til forutsetningen i lovutkastet § 14 annet ledd om at eventuelle særskilte krav til beredskap bl.a. i vegtunneler skal fastsettes av den sentrale tilsynsmyndigheten. Departementet legger ellers til grunn at spørsmål knyttet til sikkerheten i vegtunneler avklares på et tidlig tidspunkt i planprosessen, slik nye saksbehandlingsregler utarbeidet av DBE og Vegdirektoratet legger opp til. Det vises til kommentarene til § 14 hvor det fremgår at vedtak om ytterligere sikringstiltak og beredskap normalt bør fattes av kommunestyret selv. Sentral tilsynsmyndighet vil da være klageinstans.

Når det gjelder kontroll og reaksjonsbestemmelsene, er lovutkastet som foreslått av utvalget i det alt vesentlige samordnet med de endringer i HMS-lovene som ble fastsatt ved lov nr. 85 av 8. desember 2000, jf. Ot.prp. nr. 67 (1999-2000).

11.2 Komiteens merknader

Komiteen er enig i at dagens organisasjonsstruktur videreføres med en fordeling av tilsyn mellom statlige og kommunale organer. Direktoratet for Brann- og elsikkerhet er den statlige fagmyndighet og kommunene har det overordnede lokale tilsynsansvaret.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti støtter forslaget om å åpne for at direktoratet kan benytte et uavhengig tredjepartsorgan til å føre tilsyn på sine vegne.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng presisere viktigheten av at det blir stilt strenge kompetanse- og habilitetskrav til den part som skal utføre tilsynet på vegne av den ansvarlige offentlige tilsynsmyndighet. Gjennom forskrift og kontroll må man sikre best mulige rutiner for å forhindre at verken offentlige eller private tilsynsmyndigheter skal kunne misbruke sitt innsyn i eventuelle forretningshemmeligheter eller bedrive industrispionasje.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til merknader fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i Innst. S. nr. 341 (2000-2001) der disse partiene gikk imot å avvikle TKT distrikt og

at dette ville føre til redusert sikkerhet og være nærings- og distriktsfiendtlig.

12. KOMMUNENS PLIKTER OG FULLMAKTER

12.1 Sammendrag

12.1.1 Utvalgets forslag

12.1.1.1 Etablering og drift av brannvesen

Utvalgets forslag legger til grunn at det fortsatt skal være et kommunalt ansvar å sørge for etablering og drift av et brannvesen som skal ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i kommunen. Utvalgets lovforslag er utformet i tråd med kommunelovens prinsipper, og legger i hovedsak ansvar og myndighet direkte til kommunen. Utvalget foreslo en fleksibel bestemmelse når det gjelder kravet om etablering og drift av brannvesenet. Kommunen behøver således ikke selv å drive dette.

Som en konsekvens av kommunelovstilpasningen foreslo utvalget også at brannsjefen som særlovsstilling skulle bortfalle. Utvalget forutsatte imidlertid at brannvesenet fortsatt skal ha en kvalifisert leder, for at de forebyggende og beredskapsmessige oppgaver skal kunne ivaretas på en forsvarlig og hensiktsmessig måte.

Samarbeidsplikt

Med sikte på økt slagkraft og en best mulig utnyttelse av brannvesenets kompetanse og ressurser foreslo utvalget en generell samarbeidsplikt for kommunene. Plikten til samarbeid er ytterligere presisert i forhold til etablering og drift av nødalarmeringssentraler, hvor forslaget pålegger kommunene innen en fastlagt region å knytte seg til en nærmere bestemt nødalarmeringssentral.

Brannvesenets oppgaver

Utvalget pekte på den nære sammenheng det vil være mellom lovforslaget og den lovgivning og de administrative organer som ellers finnes på rednings- og beredskapsområdet.

Utvalget uttalte at den manglende lovregulering av det samlede redningsområdet i Norge burde tilsi at det blir fastsatt en særskilt redningslov som bl.a. slår fast kommunenes forpliktelser til å etablere en beredskap med tilhørende planverk, som også inkluderer brannvesenets oppgaver. Utvalget fremmet i tilknytning til dette en rekke synspunkter på fremtidig organisering av området. Utvalget viste videre til flere initiativ som var bebudet av Justisdepartementet, og fremmet derfor ingen konkrete forslag av betydning for utformingen av lovutkastet.

Utvalget mente at det i den nye loven var viktig å presisere brannvesenenes rolle som et profesjonelt

redningskorps for enhver ulykke hvor de ut fra sine forutsetninger kan gjøre en innsats.

Utvalget pekte også på det prinsipp som er slått fast i langtidsplanen for det sivile beredskap om at den myndighet som er tillagt et ansvar i en fredssituasjon også bør være ansvarlig for det samme området i en krigs- og krisesituasjon.

Som etter gjeldende brannvernlov foreslo utvalget en generell plikt for brannvesenet til å bistå med innsats i brann- og ulykkessituasjoner i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen.

Når det gjelder brannvesenets forebyggende oppgaver, presiserer utvalgets forslag at brannvesenet skal gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen.

Brannsyn med såkalte særskilte brannobjekter hvor en brann kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier vil fortsatt være den viktigste brannforebyggende oppgaven som brannvesenet skal utføre.

I lovforslaget videreføres også feiing og tilsyn med fyringsanlegg som en kommunal oppgave, innenfor de samme fleksible rammer som for organisering av brannvesenet.

Fullmakter

Utvalget foreslo å videreføre kommunens fullmakter til å kunne pålegge de forebyggende sikrings tiltak som er nødvendig til vern mot brann i forhold til ethvert byggverk, opplag, område, tunneler m.m. Utvalget foreslo også en hjemmel for at den sentrale tilsynsmyndigheten skal kunne gi pålegg om særskilt egenberedskap eller styrking av den kommunale beredskap i forhold til objekter som utgjør en ekstraordinær risiko.

Kommunen som eier eller bruker av byggverk

Utvalget pekte på at erfaring har vist at enkelte kommuner velger å unnlate, eller utsette gjennomføringen av brannsikringstiltak i egne objekter. Motstridende prioriteringer innenfor begrensede økonomiske rammer er ofte hovedbegrunnelsen for dette. Med bakgrunn i de store konsekvenser for tap av menneskeliv og verdier som kan bli resultatet av en brann i slike objekter, foreslo utvalget et krav om at kommunen må kunne dokumentere overfor sentral tilsynsmyndighet hvordan tilsynet med kommunens egne bygg er fulgt opp.

12.1.2 Departementets vurdering

12.1.2.1 Tilpasning til kommuneloven/Organisering av brannvesen

Departementet har på bakgrunn av høringskommentarene foretatt endringer i forhold til utvalgets opprinnelige forslag. Departementet har foretatt en grundig vurdering i forhold til de prinsipper som kom-

muneloven bygger på, og har foretatt ytterligere tilpasninger i lovforslaget til disse prinsippene. Dette har ført til at statens adgang til å gi pålegg om fastsettelse av lokale forskrifter er fjernet. Det samme gjelder DBEs hjemmel til å gi pålegg i forhold til avtaler som kommunen inngår vedrørende organisering og drift av brannvesenet. Tilpasningen til kommunelovens prinsipper bør også innebære at statlige tilsynsmyndigheters oppgaver etter hvert går i retning av dialog med, veiledning av og kompetanseoppbygging i forhold til kommunene.

Departementet mener imidlertid som utvalget at det bør videreføres en særskilt plikt for kommunene til å dokumentere etterlevelse av regelverket. Dette vil være et viktig virkemiddel for å sikre at sentral tilsynsmyndighet har tilgjengelig informasjon om brann- og eksplosjonsvern i kommunene. Dette vil legge til rette for en hensiktsmessig dialog mellom kommunene og sentral tilsynsmyndighet. I pakt med internkontrollprinsippet erstattes det tidligere kravet om utarbeidelse av en særskilt brannordning med en generell dokumentasjonsplikt.

Det er i lovforslaget ikke lenger noe krav om en brannsjef, men departementets forslag legger opp til at den som skal lede brannvesenet og brannvesenets personell for øvrig, skal ha tilstrekkelige kvalifikasjoner. Departementet mener med andre ord at hensynet til den enkelte kommunes organisasjonsfrihet må vike for å sikre at landets viktigste offentlige beredskapsressurs innehar de nødvendig kvalifikasjoner, og at beredskapsstyrken har en hensiktsmessig dimensjonering. Departementet foreslår at det gjøres en ny vurdering om behovet for et slikt krav 5 år etter at loven har trådt i kraft.

Når det gjelder kommunens adgang til å overlate oppgaver til andre virksomheter, så lå dette også implisitt i den gamle brannvernloven, og innebærer derfor ikke noe prinsipielt nytt. Imidlertid er dette nå tydeligere uttalt i loven. Departementet støtter forslaget om at kommunen må sikre at myndighetsutøvelsen skjer under kommunens formelle ansvar, jf. lovutkastet § 9 fjerde ledd.

Etter fjerde ledd kan kommunene inngå avtale om ulike former for samarbeid om drift og etablering av brannvesenet. De kan både drive brannvesenet gjennom interkommunalt samarbeid eller overlate oppgavene helt eller delvis til en annen kommune.

Forutsetningen for inngåelse av avtaler etter fjerde ledd er at alle krav fastsatt i lov eller i forskrifter skal være oppfylt. Kommunene kan også overlate oppgaver til andre virksomheter. Dette er mest aktuelt i det forebyggende arbeidet, hvor kommunene må kjøpe inn konsulenttjenester dersom kommunens brannvesen midlertidig mangler kompetanse eller kapasitet. Når det gjelder beredskapssiden vil det være aktuelt at kommunene får bistand fra Forsvaret, flyplasser eller større industrianlegg.

Nye oppgaver for brannvesenene

Departementet støtter utvalget i synet på at det kommunale brannvesen bør få en generell innsatsplikt ved ulykker. Mange kommuner har allerede i dag tillagt brannvesenet slike utvidede beredskapsoppgaver. Lovutvidelsen slik den følger av lovutkastets § 11 bokstav f) vil derfor i praksis ikke medføre store forandringer, i alle fall ikke for de store kommunene.

Departementet støtter for øvrig utvalget i dets vurderinger knyttet til rednings- og beredskapsområdet. Presiseringen i § 9 annet ledd at brannvesenet skal dimensjoneres og organiseres med grunnlag i en analyse av kommunens risiko- og sårbarhetsbilde understreker brannvesenets rolle som et fullverdig redningskorps.

Departementet deler vurderingen av at den etat som er tillagt en oppgave i fredstid bør ha det samme ansvar i en krigs- eller krisesituasjon. Lovforslagets § 11 bokstav d) presiserer derfor at loven også skal gjelde for brannvesenets oppgaver i krigs- og krisesituasjoner. Forholdet mellom brannvesenet og Sivilforsvaret vil måtte reguleres nærmere gjennom forskrifter.

Når det gjelder brannvesenets plikt til å bistå ved brann eller andre ulykkesituasjoner i sjøområder, er dette en generell plikt for brannvesenet. Plikten er ikke ment å innebære at hver kommune må etablere egne ordninger for redning til sjøs. Kystkommunene vil, når de foretar risiko- og sårbarhetsanalysen, få inn dette som et element, men det er ikke tenkt at kommunen skal ha en plikt til å dimensjonere særskilt for dette.

Når det gjelder forslaget om å tillegge brannvesenene andre oppgaver på det forebyggende området, vil departementet peke på at det ikke er ment å være vesentlige endringer i forhold til dagens situasjon. Det legges først og fremst opp til en mer fleksibel arbeidsfordeling mellom det lokale tilsynsapparatet og sentral tilsynsmyndighet (DBE). I forbindelse med tilsynet med farlig stoff forutsettes det at de mest omfattende og kompliserte oppgaver tillegges sentral tilsynsmyndighet. Dessuten er det en forutsetning at sentrale myndigheter etablerer ordninger for kompetanseheving i brannvesenene gjennom opplæringsvirksomhet og utarbeidelse av veiledningsstoff. Departementet vil særlig peke på lovforslagets § 31, hvor sentral tilsynsmyndighet nå i større grad enn tidligere kan gi konkret bistand til kommunene i forbindelse med tilsynet med kompliserte objekter. Dette vil først og fremst være aktuelt i forbindelse med gjennomføring av tilsyn i objekter hvor det foreligger potensial for storulykker. For øvrig vil departementet understreke forutsetningen i lovutkastets § 15 hvorefter kommunene skal samarbeide om lokale og regionale løsninger av både forebyggende og beredskapsmessige oppgaver. Det er departementets oppfatning at det fortsatt ligger et betydelig effektiviseringspotensial i slike samarbeidsløsninger.

Departementet viser til at det i lovforslagets § 14 legges opp til at det er sentral tilsynsmyndighet som skal fastsette kravene til tunnelleier. Dette vil etter departementets vurdering motvirke at man får variasjoner i pålegg basert på lokalt skjønn. Departementet ser at lovforslaget på dette punktet kan ha økonomiske konsekvenser for tunnelleier, men departementet tar sikte på å etablere et system med rimelig forutsigbare krav samt sørge for at denne typen krav avklares tidlig i saksbehandlingen. For øvrig ble det i forbindelse med behandlingen av Ot.prp. nr. 67 (1999-2000) foretatt en endring i brannvernlovens § 25 i pakt med utvalgets forslag for så vidt gjelder vegtunneler.

12.2 Komiteens merknader

Komiteen vil understreke at det fortsatt skal være et kommunalt ansvar å sørge for etablering av et brannvesen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti er enig i at kommunene må stå helt fritt i å velge hvem som kan stå for driften av det lokale brannvesenet, enten det er offentlige eller private aktører. Privat drevet brannvesen kan være et positivt element i arbeidet med å stimulere til økt kreativitet og nytenking på brannvernområdet. Eventuell privatisering av brannvesenets driftsdel svekker imidlertid på ingen måte kommunens overordnede ansvar for at det finnes et tilstrekkelig og godt fungerende brannvesen lokalt.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet viser til merknader fra Sosialistisk Venstreparti, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet i Innst. S. nr. 341 (2001-2002) om partiens prinsipielle innvendinger mot privatisering av brannvesenet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener at brannvernoppgaver lokalt, slik som administrasjon, forvaltning, myndighetsutøvelse, forebyggende oppgaver og brann- og ulykkesberedskap, skal være en offentlig oppgave og utføres av kommunen eller flere kommuner i samarbeid. Flertallet vil derfor gå imot en lovendring som sidestiller bortsetting av brannvernoppgaver til private virksomheter og firma med kommunal drift.

Flertallet mener at det nære samarbeidet som en i dag finner i flere kommuner mellom bedriftsinternt brannvesen og kommunen eller mellom offentlige instanser, f.eks. Forsvaret og Luftfartsverket og kommunen, også taler for fortsatt kommunalt ansvar.

Komiteen er av den oppfatning at det finnes for mange små brannvesen og at det derfor bør stimuleres til økt interkommunalt samarbeid på dette området. Den optimale størrelse på et brannvesen er imidlertid vanskelig å fastslå, og vil være avhengig av svært mange faktorer, ikke minst den lokale og regionale infrastruktur, lokale forhold og geografiske avstander. Interkommunalisering av brannvesenet må derfor vurderes ut fra lokale forhold og de stedlige risikovurderinger som foreligger.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti vil påpeke at både lange avstander og også økt bruk av hjemmevakt kan øke responstiden ved utrykning og derved øke risikoen for tap av liv og verdier. Overgang fra kasernert mannskap til hjemmevakt eller økt vekt på brannsyn uten tilføring av nok ressurser til beredskap, kan føre til svekket beredskap, først og fremst fordi tiden fra meldingen mottas, til slokke- og redningsinnsatsen på skadestedet begynner, øker. Ved et branntilfelle kan det føre til at brannmannskapenes mulighet til å redde liv svekkes. En styrking av innsatsen på det brannforebyggende området og interkommunalt samarbeid, må derfor ikke svekke beredskapen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, anser det som hensiktsmessig at tittelen brannsjef opprettholdes. Det er viktig at det er en uholdt person som er den øverste leder i de kommuner som har egen brannsjef. Det er lite ønskelig at øverste leder for det lokale brannvesenet skal bli avhengig av delegert myndighet fra administrasjonssjefen da dette fort blir mer byråkratisk og kompliserende, noe som ikke tjener formålet.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil vise til at kommuneloven i stor grad legger opp til at det skal være opp til kommunene selv å avgjøre kommunens organisering og hvem som skal inneha de forskjellige stillingene i kommunen. Regjeringen foreslår ikke å fjerne kravene til kvalifikasjoner når det gjelder leder av brannvesenet og innsatspersonellet, men ser det som unødvendig at brannsjefstillingen som særlovsstilling blir videreført.

Disse medlemmer er enig i at kommunene skal ha frihet til å velge om de ønsker brannsjef eller delegere myndighet til kvalifisert leder for brannvesenet. Loven stiller krav til kommunenes dokumentasjonsplikt i forbindelse med et tilsyn, og delegering av tilstrekkelig myndighet er et vesentlig punkt i et slikt tilsyn.

13. GEBYR, KOMPENSASJON OG ERSTATNING M.M.

13.1 Sammendrag

13.1.1 Utvalgets forslag

Utvalgets forslag åpner for at departementet kan bestemme at gebyrer skal kunne fastsettes for kommunens eller sentral tilsynsmyndighets tilsyn etter loven.

13.1.2 Departementets vurdering

Departementet er enig i utvalgets vurdering av at samfunnsutviklingen går i retning av at også offentlige tilsynsoppgaver kan gebyr- eller avgiftsbelegges. Avgifter i forbindelse med DBEs forvaltningsoppgaver på områdene brannfarlige og eksplosive varer har lang tradisjon, og departementet finner det naturlig at en ny lov også åpner for muligheten til å gebyr- eller avgiftsbelegge de oppgaver som utføres av lokale myndigheter. En slik hjemmel bør prinsipielt sett omfatte alle forvaltningsoppgaver etter loven, og lovforslagets § 28 er utformet med dette som utgangspunkt. Lovutkastet forutsetter at gebyr- og avgiftsbeleggingen skal skje med grunnlag i særskilte forskrifter fastsatt av departementet. I forbindelse med utarbeidelsen av slike forskrifter vil det være naturlig å vurdere bl.a. de innsigelser mot en slik gebyr- eller avgiftsbelegging som er fremført av flere av høringsinstansene, slik at man eventuelt kan nyansere gebyr- eller avgiftsbeleggingen i forhold til ulike tilsynsområder og -objekter. Departementet legger til grunn at et gebyr først og fremst vil ha karakteren av en kompensasjon for en gjennomført tjeneste, mens en avgift vil være av mer generell karakter. Lovutkastet åpner for begge varianter.

Hjemmelsbestemmelsen er for øvrig utvidet i forhold til utvalgets forslag, slik at en forskrift også kan regulere betaling i forbindelse med godkjenninger, sertifiseringer, opplæring, utferdigelse av kompetansebevis m.m. Loven gir hjemmel for fastsettelse av slike godkjenningsordninger m.m., og det er derfor rimelig at det i likhet med det som gjelder på en rekke andre områder gis mulighet for å kreve betalt for myndighetenes arbeid i denne sammenheng.

Avgiften for DBEs tilsyn tilfaller i dag statskassen. I forbindelse med utarbeidelsen av nye forskrifter må det vurderes hvorvidt gebyrer og avgifter ilagt i forbindelse med kommunenes oppgaver etter loven skal tilfalle kommunene selv.

For øvrig opprettholdes gjeldende ordning med at kommunen selv kan fastsette lokal forskrift om gebyr for gjennomføring av feiing og tilsyn med fyringsanlegg. I likhet med gjeldende ordning, forutsettes dette gebyret å tilfalle kommunen.

Lovforslaget inneholder som i gjeldende brannvernlov også bestemmelser om kompensasjon og erstatning for den som pålegges å delta i brannvesenets rednings- og sløkkearbeid, jf. §§ 29 og 30. Departe-

mentet har utvidet forslaget til også å omfatte erstatning for skade på person.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen finner det ikke hensiktsmessig å innføre ytterligere gebyrer og avgifter nå.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti vil vise til at Finansdepartementet på et prinsipielt grunnlag har varslet en gjennomgang av statlige gebyrer og avgifter.

14. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

14.1 Sammendrag

14.1.1 Generelt

Departementet viser til at lovforslaget som legges frem er rammepreget og funksjonelt. Forslaget innebærer en betydelig forenkling ved at dagens tre sentrale lover på brann- og eksplosjonsvernområdet slås sammen til én lov. Utover dette er forslaget langt på vei en videreføring og modernisering av gjeldende rett.

De som har plikter etter loven er allmennheten, kommunene, virksomheter (private og offentlige), arbeidstakere, produsenter, leverandører, importører og markedsførere.

Forslaget er utformet som en rammelov som forutsettes utfyllt av forskrifter på enkeltområder. Av den grunn vil lovforslaget i seg selv ikke utløse økonomiske konsekvenser for de som har plikter etter loven. På mange områder er det med hjemmel i dagens lovgivning allerede forskrifter som fyller reguleringsbehovene både når det gjelder kommunenes og virksomhetenes plikter.

14.1.2 Konsekvenser for staten

14.1.2.1 Forvaltningsmyndighet

Lovforslaget innebærer at det må foretas en gjennomgang av eksisterende forskrifter og tilhørende veiledninger på brann- og eksplosjonsvernområdet, både når det gjelder struktur og innhold. Restruktureringen av regelverket må gjøres med sikte på bedre oversiktighet og brukervennlighet. På en del områder må det utarbeides nye forskrifter. Mye av dette arbeidet må gjøres før loven trer i kraft.

Bestemmelsene om tilsyn er harmonisert med tilsvarende bestemmelser i annen helse-, miljø- og sikkerhetslovgivning, hvilket vil gi en bedret oversikt for virksomhetene, og legge til rette for ytterligere samordning av saksbehandlingen på myndighetssiden.

Lovforslaget innebærer ingen endringer når det gjelder brannvesenets tilknytningsform. Etablering og drift av brannvesen er fortsatt et kommunalt ansvar, og loven er tilpasset prinsippene i kommuneloven.

Statens oppgave i forhold til kommunene vil være å utarbeide forskrifter som skal regulere de forebyggende og beredskapsmessige oppgavene, samt føre tilsyn med kommunenes etterlevelse av disse.

Farlig gods

Forslaget om at reguleringen av transport av farlig gods samles i den nye brann- og eksplosjonsvernloven og at ansvaret for opplæring og utstedelse av kompetansebevis knyttet til transport av farlig gods overføres til Arbeids- og administrasjonsdepartementet. Forslaget vil medføre at AAD/DBE overtar ansvar for utarbeidelse av forskrift om opplæring for transport av farlig gods av 23. januar 1997 nr. 84, utarbeidelse av lærerplaner og prøver og opplæring av personell fra vegkontorene. Departementet foreslår at opplæringsordningen overføres med virkning fra 1. januar 2003. Vegdirektoratet vil etter forslaget fortsatt ha det administrative ansvaret som følger av at vegkontorene er tiltenkt de samme arbeidsoppgaver som før.

Overføringen vil innebære økte kostnader knyttet til ett, muligens to nye årsverk i DBE. I tillegg vil det komme utgifter til trykking av ADR-prøvene.

Vegdirektoratet vil kunne frigjøre ressurser som en følge av overføring av en del oppgaver til DBE.

For samfunnet som helhet vil ikke en overføring av myndighetsansvaret ha noen økonomiske konsekvenser. Tvert imot vil en overføring ha positive økonomiske konsekvenser ved at forvaltningen av fagområdet blir mer rasjonelt ved at fagekspertisen samles på ett sted.

Departementet foreslår at ytterligere nødvendige avklaringer av overføringen avtales nærmere mellom Samferdselsdepartementet og AAD.

14.1.2.2 Tilsyn

Direktoratet for brann- og eksplosjonsvern er per i dag den sentrale tilsynsmyndighet. Sentral tilsynsmyndighet fører tilsyn med kommunenes oppfølging av lovpålagte krav og med definerte områder knyttet til brannfarlige, eksplosjonsfarlige og trykksatte stoffer og landtransport av farlig gods.

Avgrensningen av tilsynsoppgavene mellom statlig og kommunalt nivå forutsettes foretatt i forskrifter. Det forutsettes at det arbeides mot en bedre samordning av tilsynsvirksomheten på de områder som omfattes av loven. Dette vil bidra til en rekke administrative forenklinger for tilsynsmyndighetene og virksomhetene.

Lovforslaget legger opp til et risikobasert og systemrettet tilsyn. Dette åpner for vesentlige forenklinger og ressursbesparelser slik at tilsynsmyndighetene lettere vil kunne sette inn ressurser på områder der risikoen er størst.

Endringer i definisjonene av aktuelle typer farlige stoffer som omfattes av loven, gir en utvidelse av lovens virkeområde i forhold til dagens lovgivning. I

den grad nye stoffer vil bli regulert nærmere i forskrifter - for å redusere risikonivået - og underlagt dedikert tilsyn, vil dette kunne få konsekvenser for tilsynsmyndighetene. Imidlertid vil denne merbelastningen fanges opp av de ressursbesparelser og den fleksibilitet som lovutkastet legger opp til.

Det forutsettes at sentral tilsynsmyndighet gir føringer for kommunene når det gjelder utøvelsen av tilsynet lokalt, både i forhold til det tradisjonelle brannsynet og i forhold til det som kommer inn under området brannfarlige, eksplosive og trykksatte stoffer. Lovforslaget legger opp til at sentral tilsynsmyndighet kan bistå kommunen i gjennomføringen av tilsynsoppgaver. Dette gjelder først og fremst ved tilsyn i teknisk kompliserte og store anlegg. En slik ordning forutsetter at direktoratet selv må vurdere hvor mye ressurser som kan settes inn. Endringene i tilsynsfordelingen kan således føre til behov for omdisponeringer både i direktoratets og kommunenes tilsynsorganisasjon. Omleggingen vil bidra til et bedre tilsyn med slike objekter, men bør totalt sett ikke innebære økt ressursbruk.

I forslaget åpnes det for at departementet kan fastsette avgifter eller gebyr for utførelse av oppgaver etter loven. Dette innebærer at det fortsatt vil være mulig med finansiering av sentral tilsynsmyndighets virksomhet.

14.1.2.3 Staten som eier av bygninger/særskilte brannobjekter

Staten er også eier av en rekke bygninger og objekter som vil omfattes av lovforslagets bestemmelser om særskilte brannobjekter og virksomheter generelt. Ikke minst gjelder dette større veg- eller jernbanetunneler. Forslaget åpner for at det kan stilles særskilte forebyggende og beredskapsmessige krav til slike objekter, herunder at eier skal bekoste en styrking av den kommunale beredskapen. Dette vil kunne føre til krav både av forebyggende og beredskapsmessig art, som staten som eier vil måtte bekoste. Effekten av dette vil være en bedring av sikkerheten.

Det antas at i størrelsesorden 40 kommuner har tunneler og/eller underjordiske trafikkanlegg for skinnegående materiell som er av en slik størrelse at det vil kunne være aktuelt med krav om særskilt beredskap etter bestemmelsen om særskilt eller utvidet beredskap.

I og med at det er lite utbygget spesialberedskap i forhold til de mange tunneler vi har i Norge, forventes det at investeringsbehovet i snitt vil ligge på ca. 1-2 mill. kroner pr. kommune. Totalt vil investeringene således kunne beløpe seg til ca. 60 mill. kroner. En slik investering vil sannsynligvis fordeles over flere år. I tillegg vil det påløpe utgifter til vedlikehold av materiell og kompetanse. Beløpet vil variere avhengig av beredskapens omfang og materielloppsett, men vil

kunne beløpe seg til i størrelsesorden 200 000-300 000 kroner pr. år pr. kommune.

Det antas at hjemmelen først og fremst vil bli benyttet til å pålegge objekteier å bekoste en oppgradering av det kommunale brannvesen, da dette normalt vil være den gunstigste løsning både økonomisk og administrativt.

Det må forventes en del administrative konsekvenser knyttet til saksbehandling hos objekteiere, kommuner og i DBE. Det forutsettes også at Jernbanetilsynet trekkes inn i vurderingene, da regelverket som Jernbanetilsynet administrerer også supplerer de krav som følger av omhandlede bestemmelse. Disse konsekvensene vil imidlertid i det alt vesentlige være forbundet med klarlegging av beredskapsbehovet og aktuelle investeringer, og vil således være av temporrer karakter.

14.1.2.4 Andre konsekvenser for staten

Forsvarets aktiviteter, kaserner mv. har allerede et høyt sikkerhetsnivå på linje med det som gjelder i det sivile samfunn, og det forventes derfor ikke at forslaget vil føre til noen økonomiske konsekvenser. Forslaget åpner for øvrig for at det kan fastsettes særlige forskrifter for Forsvaret som avviker fra lovens krav i den grad det er nødvendig. Det vil kunne være aktuelt å etablere en særskilt organisering av tilsynet med Forsvarets aktiviteter og bygninger mv.

14.1.3 Konsekvenser for kommunene

14.1.3.1 Kommunens ansvar for etablering og drift av brannvesenet

Departementet viser til at samordning med kommunelovens prinsipper på brannområdet vil kunne gi en effektivisering i kommunene. Videre er det departementets oppfatning at tilnærmingen til kommunelovens prinsipper vil føre til økt fokusering på det ansvaret kommunens politiske og administrative ledelse har for brann- og eksplosjonsvernarbeidet.

Gjennomføring av en risiko- og sårbarhetsanalyse som et ledd i kommunens dokumentasjonsforpliktelser er foreslått lovfestet. Slike analyser gjennomføres allerede i dag i kommunene i forhold til faren for akutt forurensning og som ledd i den generelle beredskapsplanlegging etter anmodning fra Direktoratet for sivil beredskap. De fleste kommuner har allerede foretatt slike analyser i tilknytning til arbeidet med ny brannordning i henhold til forskriften om organisering og dimensjonering av brannvesen. Dette tilsier at de fleste kommuner har tilpasset sine dimensjonerings-, utstys- og kompetansebehov til den foreliggende risiko. I enkelte kommuner vil imidlertid plikten til å tilpasse beredskapen til risikobildet kunne føre til behov for økt kompetanse og utstyr.

Innenfor rammen av dimensjoneringsforskriften står kommunene fritt til å organisere og drive brannvesenet slik den enkelte kommune finner det mest

hensiktsmessig. Her åpnes det for besparelser dersom kommunene finner måter å organisere og drive brannvesenet på som faller rimeligere ut enn dagens ordninger. Videre er det i lovforslaget et absolutt krav om samarbeid mellom kommuner. Etter departementets vurderinger vil dette gi betydelige samfunnsmessige besparelser både når det gjelder de forebyggende og beredskapsmessige oppgavene.

14.1.3.2 Kommunen som tilsynsmyndighet

Kommunen er den lokale tilsynsmyndighet etter lovforslaget. Det eksisterende hovedprinsipp om at det er kommunen som er ansvarlig for å gjennomføre brannteknisk tilsyn med særskilte brannobjekter videreføres.

Lovforslaget legger også opp til at brannvesenene fortsatt vil ha viktige forebyggende tilsynsoppgaver i forhold til virksomhet med farlig stoff. En endret tilsynsfordeling mellom sentral og lokal tilsynsmyndighet fører etter departementets oppfatning ikke nødvendigvis til behov for mer ressurser enn det som er forutsatt i dimensjoneringsforskriften, men det kan medføre behov for endringer i kommunens organisering av tilsynet. Konsekvensene for kommunene er derfor små.

Forslaget om at brannvesenene i tillegg til de ordinære tilsyns- og beredskapsoppgavene skal gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen om faren ved brann, om brannverntiltak og om opptreden i tilfelle av brann og andre ulykkessituasjoner, kan føre til behov for økt kompetanse og omlegginger internt i den enkelte kommune.

14.1.3.3 Kommunen som eier av bygninger, virksomhet og anlegg

Kommunen har som eier og bruker av bygninger og anlegg som kommer inn under betegnelsen særskilte brannobjekter en dobbeltrolle, i og med at tilsynet med slike objekter er lagt til brannvesenet. For å motvirke prioriteringskonflikter har departementet foreslått en bestemmelse der kommunene må kunne dokumentere overfor sentral tilsynsmyndighet hvordan tilsynet er gjennomført, og hvordan kommunen har fulgt opp eventuelle pålegg. Dette vil føre til en viss økning av de dokumentasjonskrav som retter seg til kommunene fra sentralt nivå.

14.1.3.4 Andre konsekvenser

Bestemmelsen om at brannvesenet skal utføre de forebyggende og beredskapsmessige oppgaver som dette blir tillagt i krigs- og krisesituasjoner, betinger en endring i sivilforsvarslovens underliggende regelverk og fastsettelse av nye bestemmelser om hvordan disse oppgaver skal organiseres og utføres. På det administrative planet må det gjøres nærmere kost/nyttevurderinger av, og behov for eventuelle endringer i forholdet til statens engasjement når det gjelder Freds-

innsatsgrupper (FIGer) som er underlagt Sivilforsvaret.

Lovforslaget er ikke til hinder for at brannvesenet kan utføre andre oppgaver enn de som er lovpålagt. Dette vil naturligvis kunne gi kommunen visse inntekter, spesielt når det gjelder ambulanseskjøring, redningsdykking etc. Det forutsettes at dette ikke svekker gjennomføringen av de lovpålagte oppgavene.

Hjemmelen for kommunen til å ta gebyr for feiing videreføres. I tillegg legges det i lovforslaget opp til at departementet kan bestemme at det kan kreves avgift eller gebyr for gjennomføring av oppgaver etter loven. Dersom denne hjemmelen blir benyttet vil dette gi en mulighet for avgifts- eller gebyrlegging fra kommunenes side overfor de objekter hvor brannvesenet fører tilsyn.

14.1.4 Konsekvenser for virksomhet

Lovforslagets krav til virksomheter og særskilte brannobjekter avviker i liten grad fra de krav som stilles i de tre eksisterende lovene på brann- og eksplosjonsvernområdet. De bestemmelser i lovforslaget som er spesifikke for virksomheter inneholder få konkrete krav som i seg selv vil ha økonomiske konsekvenser. Konsekvensene vil i tilfelle knytte seg til de forskrifter som blir utarbeidet.

Endringen i lovens virkeområde hva angår farlig stoff vil kunne medføre en endring i tilsynsmyndighetenes arbeid overfor virksomhetene. Dette, sammen med at det er lagt opp til en forenkling i søknads- og tillatelsesordningene, gjør at myndighetene lettere kan få til et risikobasert tilsyn. For industrien vil dette totalt sett ikke føre til store forandringer, men for noen typer virksomheter kan det bli en omfordeling i kontrollomfang og -metoder på brann- og eksplosjonsvernområdet mellom bedrifter og mellom bransjer.

Mange av de virksomhetene som vil komme inn under kravet i § 21 om etablering av en tilstrekkelig egenberedskap, har allerede etablert dette både med hjemmel i dagens lover og gjennom de krav som stilles i det regelverket som forvaltes av Næringslivets Sikkerhetsorganisasjon. Bestemmelsen vil derfor ikke medføre vesentlige økonomiske konsekvenser for virksomhetene.

Bestemmelsen innebærer også at virksomhetens beredskap skal samordnes med den offentlige beredskapen. I regioner med godt utrustede brannvesen, industriverberedskap og helseberedskap vil dette kunne føre til besparelser for både kommunen og virksomhetene dersom man går inn i et mer aktivt samarbeid og koordinerer beredskap (personell og utstyr) og kompetanse.

For øvrig vil bestemmelsen som hjemler fastsettelse av avgifter eller gebyrer for oppgaver som gjennomføres av sentral og lokal myndighet kunne få visse økonomiske konsekvenser for virksomhetene. Særlig

gjelder dette brannvesenets tilsyn, som til nå ikke har vært gebyrbelagt.

14.1.5 Andre konsekvenser

Kravet om beredskap ved virksomheter etter § 21 vil kunne få konsekvenser for kommuner og fylkeskommuner, ved at det må legges opp til et bedre system for samarbeid om beredskap og øvelser. Dette vil bl.a. kunne være relevant i forhold til helseberedskapen i en del regioner. Når det gjelder beredskap og øvelser i forbindelse med branner, eksplosjoner og akutt forurensning er det i dag et godt samarbeid mellom virksomhetene og kommunenes brannvesen.

14.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

15. ENDRINGER I LOV 4. FEBRUAR 1977 NR. 4 OM ARBEIDERVERN OG ARBEIDSMILJØ MV. (ARBEIDSMILJØLOVEN)

15.1 Sammendrag

15.1.1 Bakgrunn

I arbeidsmiljøloven kapittel IX er det fastsatt særregler for arbeid av barn og ungdom.

Direktoratet for arbeidstilsynet har foretatt en revisjon av forskrift om arbeid av barn og ungdom. Forslag til endringer i forskriften har vært på alminnelig høring høsten 2000. I forbindelse med forskriftsrevisjonen har det avdekket seg behov for enkelte endringer i arbeidsmiljølovens kapittel IX for å bringe klarhet i gjeldende regler, samt å bedre lovens struktur og sammenhengen mellom kapittel IX og lovens øvrige kapitler, samt mellom loven og forskriften. Ingen av lovendringsforslagene innebærer materielle endringer.

15.1.2 Departementets vurdering og forslag

Arbeidsmiljøloven § 34. Forbud mot barnearbeid

Ifølge arbeidsmiljøloven § 34 er barnearbeid i utgangspunktet forbudt. Det følger av § 34 første ledd at «personer som er under 15 år eller skolepliktig» ikke må nyttes til arbeid som går inn under loven.

Ved å erstatte begrepet «personer» i § 34 første ledd med begrepet «barn» blir det overensstemmelse mellom begrepsbruken i de ulike bestemmelser i loven og mellom loven og forskriften til loven. Departementet foreslår derfor at § 34 første ledd endres som nevnt.

Arbeidsmiljøloven § 35. Unntak

I arbeidsmiljøloven § 35 gis det unntak fra det generelle forbudet mot barnearbeid, hvoretter blant annet barn som har fylt 14 år, men fortsatt er skolepliktig, kan nyttes til «lettere arbeid» og arbeid som ledd i

barnets skolegang eller i praktisk yrkesorientering, når arbeidet ikke kan være skadelig for barnets helse eller utvikling, jf. § 35 første ledd bokstav b).

Formuleringen «lettere arbeid» i § 35 første ledd bokstav b) er en unødvendig presisering i lovteksten, da det følger av § 35 første ledd bokstav a) at det kun er lettere arbeid som barn over 13 år kan nyttes til. Departementet foreslår på denne bakgrunn at begrepet «lettere arbeid» i § 35 første ledd bokstav b) tas ut.

Arbeidsmiljøloven § 36. Arbeidstid

§ 36 første ledd

For å sikre ensartet begrepsbruk når det gjelder regulering av arbeidstid foreslår departementet at formuleringen «barn og ungdom» i § 36 første ledd erstattes med formuleringen «personer under 18 år».

§ 36 annet ledd

Med virkning fra 1. januar 2000 er det innført en dispensasjonsbestemmelse i § 36 annet ledd som åpner for at Arbeidstilsynet kan gi forhåndssamtykke til at barn benyttes til kulturelt eller lignende arbeid utover 2 timer pr. døgn og 12 timer pr. uke.

Av hensyn til systematikken i loven foreslår departementet at denne dispensasjonsbestemmelsen flyttes til forskrift om arbeid av barn og ungdom. Det vises til at de øvrige bestemmelsene om Arbeidstilsynets adgang til å gi forhåndssamtykke/unntak er inntatt i forskriften. Forslaget innebærer at det vil være nødvendig å innføre en hjemmel for Direktoratet for arbeidstilsynet i § 36 syvende ledd til å gi nærmere regler om unntak fra disse timerammene i annet ledd for barn som nyttes til kulturelt eller lignende arbeid.

Denne dispensasjonshjemmelen som departementet foreslår innført i § 36 syvende ledd, kan kun benyttes til å gi nærmere regler om unntak for kulturelt, kunstnerisk og sportslig arbeid i tråd med presisering fra et flertall i kommunalkomiteen i Innst. O. nr. 5 (1999-2000).

Videre presiserer departementet at bruk av unntaksbestemmelsen forutsetter at minimumskravene i artikkel 5 i Rådsdirektiv 94/33/EØF om vern av unge personer på arbeidsplassen, er oppfylt. Vilkårene for unntak vil derfor være de samme som er nevnt i forskrift om arbeid av barn og ungdom.

Arbeidsmiljøloven § 37. Forbud mot nattarbeid

Departementet foreslår at det inntas en presisering i bestemmelsen om nattarbeidsforbud for ungdom mellom 15 og 18 år i § 37 annet ledd som klargjør sammenhengen mellom denne bestemmelsen og de generelle bestemmelsene om nattarbeid i §§ 42 og 43.

Den presiseringen som departementet foreslår innebærer at ungdom kan arbeide mellom kl. 21.00 og kl. 22.00/23.00 på de samme vilkår som gjelder for voksne arbeidstakere, jf. §§ 42 og 43. Etter kl. 22.00/23.00 innsnevres adgangen for ungdom til å arbeide i samsvar med de strengere vilkårene i § 37 annet ledd.

Arbeidsmiljøloven § 38. Helsekontroll av ungdom

Ifølge § 38 første ledd skal arbeidsgiver sørge for at ungdom som settes til nattarbeid i henhold til § 37 annet ledd skal gis tilbud om helsekontroll. Ved en inkurie er det inntatt en henvisning til § 37 «annet ledd», mens riktig henvisning er § 37 «tredje ledd». Departementet foreslår at denne feilen blir korrigert.

Arbeidsmiljøloven § 39. Hvilepauser og fritid

§ 39 første ledd

Ifølge arbeidsmiljøloven § 39 første ledd skal ungdom ha en «pause» på minst 30 minutter, om mulig sammenhengende, dersom den daglige arbeidstiden overstiger 4¹/₂ time.

I overskriften til bestemmelsen og i lovens ordlyd for øvrig brukes betegnelsen «hvilepause». Departementet foreslår derfor at begrepet «pause» i § 39 første ledd erstattes med begrepet «hvilepause».

§ 39 annet ledd

Ifølge arbeidsmiljøloven § 39 annet ledd skal barn ha en sammenhengende hvileperiode på minst 14 timer «i døgnet» og ungdom skal ha en sammenhengende «hvileperiode» på minst 12 timer «i døgnet».

Det har i praksis avdekket seg behov for å bringe klarhet i hvordan formuleringen «i døgnet» skal forstås i denne sammenheng.

Departementet foreslår derfor å erstatte formuleringen «i døgnet» i § 39 annet ledd med «for hver periode på 24 timer». Forslaget vil bidra til at bestemmelsen blir klarere og samtidig i samsvar med forutsetningene.

Departementet mener at det er uheldig at betegnelsen «hvileperiode» benyttes i forhold til ungdoms rett til fritid i § 39 annet ledd, når begrepet «fritid», som blir brukt i samme paragrafs tredje ledd, har samme innhold. «Fritid» er for øvrig det begrepet som gjennomgående blir brukt i arbeidsmiljøloven som betegnelse på daglig eller ukentlig fri fra arbeid, samtidig med at begrepet er definert i § 46 nr. 1. Departementet foreslår derfor at begrepet «hvileperiode» i § 39 annet ledd annet punktum erstattes med begrepet «fritid».

15.2 Komiteens merknader

Komiteen har ingen merknader.

16. KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Odelstinget til å gjøre slike

vedtak:

A

Vedtak til lov

om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven)

Kapittel 1. Innledende bestemmelser

§ 1. Formål

Loven har som formål å verne liv, helse, miljø og materielle verdier mot brann og eksplosjon, mot ulykker med farlig stoff og farlig gods og andre akutte ulykker.

§ 2. Saklig virkeområde

Loven gjelder alminnelige plikter til å forebygge brann og eksplosjon samt sentral og lokal organisering og gjennomføring av brann- og eksplosjonsvernsarbeidet.

Loven gjelder også ulykkes- og skadeforebyggen- de plikter i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på land, samt krav til beredskap og innsats overfor akutte ulykker der brannvesenet har en innsatsplikt.

Kongen kan fastsette forskrifter for Forsvaret som avviker fra denne loven når særlige grunner tilsier det.

§ 3. Stedlig virkeområde

For Svalbard, Jan Mayen og bilandene gjelder loven i det omfang og med de stedlige tilpasninger Kongen bestemmer.

Denne loven gjelder ikke for den virksomhet som foregår i sjøområder i forbindelse med undersøkelser etter, utvinning og utnyttelse av naturforekomster på havbunnen eller i dens undergrunn i indre norske farvann, norsk sjøterritorium og den del av kontinental-sokkelen som er undergitt norsk statshøyhet.

Kongen kan bestemme i hvilket omfang denne loven skal gjelde på norske skip og flyttbare innretninger.

§ 4. Definisjoner

- Med byggverk menes bygning, konstruksjoner og anlegg.
- Med farlig gods menes varer definert i de til enhver tid gjeldende rekommandasjoner fra De forente nasjoner om transport av farlig gods.
- Med farlig stoff menes i denne lov:
 - brannfarlig stoff: fast, flytende eller gassformig stoff, stoffblanding, samt stoff som forekommer i kombinasjoner av slike tilstander, som i kraft av sitt flammepunkt, kontakt med andre stoffer, trykk, temperatur eller andre kjemiske egenskaper representerer en fare for brann,

– eksplosjonsfarlig stoff: fast, flytende eller gassformig stoff, stoffblanding, samt stoff som forekommer i kombinasjon av slike tilstander, som i kraft av sine egenskaper lett vil kunne forårsake eksplosjon ved støt, gnidning, eller ved kontakt med tennkilder eller andre stoffer,

- trykksatt stoff : annet fast, flytende eller gassformig stoff eller stoffblanding enn brann- og eksplosjonsfarlig stoff, som er under trykk, og som derved kan representere en fare ved ukontrollert utslipp.
- Med håndtering menes enhver omgang med farlig stoff slik som tilvirkning, oppbevaring, behandling, transport, lasting, lossing, erverv, handel, innførsel, utførsel, overføring, bruk og tilintetgjøring.
- Med produkt menes:
 - farlig stoff, eller ferdige varer hvor slikt stoff er en bestanddel og hvor de farlige egenskaper fortsatt er fremtredende,
 - innretninger, utstyr, apparater, emballasje og annet som benyttes ved håndtering av de farlige stoffene eller i forbindelse med transport av farlig gods,
 - innretninger, utstyr, apparater og annet som er beregnet på deteksjon, varsling eller bekjempelse av brann, eksplosjon eller annen skade.
- Med virksomhet menes ethvert offentlig og privat foretak uansett om foretaket er etablert med henblikk på forretningsmessig fortjeneste eller ikke.
- Med storulykke menes en hendelse som har en ukontrollert utvikling og som umiddelbart eller senere medfører alvorlig fare for mennesker, miljø eller materielle verdier.

Kapittel 2. Alminnelige plikter

§ 5. Den enkeltes plikt til å forebygge og begrense skadevirkningene ved brann, eksplosjon og annen ulykke

Enhver plikter å vise alminnelig aktsomhet og opptre på en slik måte at brann, eksplosjon og annen ulykke forebygges.

Enhver plikter ved brann, eksplosjon eller annen ulykke straks å underrette de som er utsatt for fare og ved behov varsle nødalarmingsentral. Det samme gjelder ved overhengende fare for en slik hendelse.

Enhver som oppholder seg nær en brann, eksplosjon eller annen ulykke plikter etter evne å gjøre det som er mulig for å begrense skadevirkningene.

Enhver plikter å delta i brannvesenets rednings- og slokkearbeid når innsatsleder krever det, samt stille eiendom, bygninger, materiell og eventuelt personell til disposisjon for slik innsats. Det kan gjøres inngrep i den enkeltes materielle verdier dersom dette er nødvendig for å gjennomføre redningsinnsats eller begrense skade. Inngrep i privates eiendom kan likevel bare foretas dersom dette er nødvendig for å sikre liv eller verne verdier som er større enn det som går tapt eller står i fare for å gå tapt ved inngrepet.

Departementet kan gi forskrifter om den enkeltes plikt til å forebygge og begrense skadevirkningene ved brann, eksplosjon og andre ulykker.

§ 6. Forebyggende sikringstiltak og vedlikehold

Eier av byggverk, område, transportmiddel, produksjonsutstyr, annen innretning eller produkt plikter å sørge for nødvendige sikringstiltak for å forebygge og begrense brann, eksplosjon eller annen ulykke.

Eier og bruker av byggverk, område, transportmiddel, produksjonsutstyr, annen innretning eller produkt plikter å holde bygningstekniske konstruksjoner, sikkerhetsinnretninger og øvrige sikringstiltak til vern mot brann, eksplosjon eller annen ulykke i forsvarlig stand og påse at disse til enhver tid virker etter sin hensikt.

Eier eller bruker skal etter en eventuell brann, eksplosjon eller annen ulykke sørge for vakthold og andre nødvendige sikringstiltak når leder av brannvesenet krever dette.

Departementet kan gi forskrifter om eiers og brukers plikter til rapportering, sikringstiltak, vedlikehold og vakthold etter denne bestemmelsen.

§ 7. Tiltak ved store arrangementer

Den ansvarlige for store arrangementer, utstillinger, forestillinger, møter og andre tilstelninger skal i god tid før arrangementet sende melding til lokal tilsynsmyndighet, dersom arrangementet skal avholdes i et byggverk eller på et område som normalt ikke benyttes til denne type arrangementer.

Ved melding om arrangementer kan kommunen kreve de opplysninger som er nødvendige for å vurdere faren for brann, og fastsette de nødvendige brannsikringstiltak og begrensninger, herunder krav til ansvarshavende arrangør.

Kommunestyret selv kan gi lokale forskrifter med nærmere bestemmelser om meldeplikten.

§ 8. Systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid

Virksomheter plikter å gjennomføre et systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid (internkontroll) for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av denne loven overholdes. Tilsynsmyndigheten kan bestemme at også andre skal gjennomføre systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid. Det skal kunne dokumen-

teres overfor tilsynsmyndighetene at loven, forskrifter og enkeltvedtak blir etterlevet.

Departementet kan gi forskrifter om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid.

Kapittel 3. Kommuners plikter og fullmakter

§ 9. Etablering og drift av brannvesen

Kommunen skal sørge for etablering og drift av et brannvesen som kan ivareta forebyggende og beredskapsmessige oppgaver etter loven på en effektiv og sikker måte.

Kommunen skal gjennomføre en risiko- og sårbarhetsanalyse slik at brannvesenet blir best mulig tilpasset de oppgaver det kan bli stilt overfor.

Leder av brannvesenet og øvrig personell skal ha de kvalifikasjoner som er nødvendige for å kunne ivareta brannvesenets oppgaver på en forsvarlig måte.

To eller flere kommuner kan avtale å ha felles brannvesen eller felles ledelse av brannvesenet. Kommunen kan gjennom avtale overlate brannvesenets oppgaver og ledelse helt eller delvis til en annen kommune, virksomhet e.l. Kommunen må i slike tilfeller etablere ordninger som sikrer at all myndighetsutøvelse etter loven skjer under kommunens formelle ansvar.

Departementet kan gi forskrifter om etablering og drift av brannvesenet, og om krav til personellens kvalifikasjoner.

§ 10. Dokumentasjon

Kommunen skal dokumentere at plikten etter § 9 første, annet og tredje ledd er oppfylt.

Dokumentasjonen inkludert risiko- og sårbarhetsanalysen og eventuelle avtaler inngått etter § 9 fjerde ledd, skal sendes sentral tilsynsmyndighet.

Departementet kan gi forskrifter om dokumentasjonsplikten.

§ 11. Brannvesenets oppgaver

Brannvesenet skal:

- a) gjennomføre informasjons- og motivasjonstiltak i kommunen om fare for brann, farer ved brann, brannverntiltak og opptreden i tilfelle av brann og andre akutte ulykker
- b) gjennomføre brannforebyggende tilsyn
- c) gjennomføre ulykkesforebyggende oppgaver i forbindelse med håndtering av farlig stoff og ved transport av farlig gods på veg og jernbane
- d) utføre nærmere bestemte forebyggende og beredskapsmessige oppgaver i krigs- og kritesituasjoner
- e) være innsatsstyrke ved brann
- f) være innsatsstyrke ved andre akutte ulykker der det er bestemt med grunnlag i kommunens risiko- og sårbarhetsanalyse
- g) etter anmodning yte innsats ved brann og ulykker

i sjøområder innenfor eller utenfor den norske territorialgrensen

h) sørge for feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Kommunen kan legge andre oppgaver til brannvesenet så langt dette ikke svekker brannvesenets gjennomføring av oppgavene i første ledd.

Departementet kan gi forskrifter om brannvesenets oppgaver.

§ 12. Fullmakter ved brann og andre ulykkesituasjoner

Leder av brannvesenet

- a) har ledelsen av brannbekjempelsen,
- b) har skadestedsledelsen ved andre ulykkesituasjoner inntil ledelsen overtas av politiet,
- c) har ordensmyndighet inntil politiet kommer til stedet,
- d) kan rekvirere eiendom, bygninger, materiell og personell innenfor rammen av § 5 fjerde ledd,
- e) kan pålegge eier eller bruker av eiendom som har vært utsatt for brann, eksplosjon eller annen ulykke å sørge for vakt hold og andre nødvendige sikringstiltak.

Fullmaktene i første ledd gjelder tilsvarende for den som i lederens sted har innsatsledelsen på brann eller ulykkesstedet.

Departementet kan gi forskrifter om fullmakter og plikter for leder av brannvesenet ved brann, eksplosjon og andre ulykker.

§ 13. Særskilte brannobjekter

Kommunen skal identifisere og føre fortegnelse over byggverk, opplag, områder, tunneler, virksomheter m.m. hvor brann kan medføre tap av mange liv eller store skader på helse, miljø eller materielle verdier.

Kommunen skal sørge for at det føres tilsyn i byggverk m.m. som nevnt i første ledd for å påse at disse er tilstrekkelig sikret mot brann. Tilsynet skal omfatte alle forhold av betydning for brannsikkerheten, herunder bygningsmessige, tekniske, utstyrsmessige og organisatoriske brannsikringstiltak og forhold av betydning for gjennomføring av brannbekjempelse og øvrig redningsinnsats.

Kommunen skal overfor sentral tilsynsmyndighet kunne dokumentere hvordan tilsyn med byggverk m.m. som nevnt i første ledd, som kommunen eier eller bruker, er gjennomført, og hvordan eventuelle pålegg er fulgt opp.

Kommunestyret selv kan gjennom lokal forskrift eller enkeltvedtak bestemme at det skal føres tilsyn med andre byggverk m.m. enn de som er omfattet av første ledd.

Departementet kan gi forskrifter om tilsyn med særskilte brannobjekter.

§ 14. Ytterligere sikringstiltak og beredskap

Kommunen kan pålegge nødvendige brannverniltak i enkelttilfeller for ethvert byggverk, opplag, områder, tunneler m.m.

Sentral tilsynsmyndighet kan pålegge eier av ethvert byggverk, opplag, områder, tunneler m.m. som anses å utgjøre en ekstraordinær risiko innen kommunen, å etablere en egen brann- og ulykkesberedskap, eller bekoste og vedlikeholde en nødvendig oppgradering av det kommunale brannvesen.

Departementet kan gi forskrifter om ytterligere sikringstiltak og beredskap etter denne bestemmelsen.

§ 15. Samarbeid mellom kommuner

Kommunene skal samarbeide om lokale og regionale løsninger av forebyggende og beredskapsmessige oppgaver med sikte på best mulig utnyttelse av samlede ressurser.

Departementet kan gi pålegg om samarbeid mellom to eller flere kommuner for gjennomføring av krav fastsatt i eller i medhold av loven.

Brannvesenet i enhver kommune skal etter anmodning fra innsatsleder på skadestedet yte hjelpeinnsats ved brann, eksplosjon og annen ulykke i andre kommuner så langt det er mulig under hensyn til egen beredskap.

Departementet kan gi forskrifter om lokalt og regionalt samarbeid til løsning av forebyggende og beredskapsmessige oppgaver.

§ 16. Nødalarmeringssentral

Sentral tilsynsmyndighet kan pålegge en kommune å etablere en nødalarmeringssentral for mottak av meldinger om branner og andre ulykker innen en fastsatt region som kan omfatte flere kommuner. De kommuner som omfattes av den fastsatte regionen plikter å knytte seg til nødalarmeringssentralen og med grunnlag i avtale bære sin andel av kostnadene ved etablering og drift av sentralen.

Nødalarmeringssentralen skal bemannes, utrustes og opereres slik at den til enhver tid fyller behovet for mottak og registrering av nødmeldinger, alarmering av mannskaper og kommunikasjon med innsatsstyrkene og den som melder ulykken. Etablering og drift skal samordnes med øvrige nødalarmeringssentraler for helse og politi.

Departementet kan gi forskrifter om etablering og drift av nødalarmeringssentral for mottak av meldinger om branner, eksplosjoner og andre ulykker, herunder krav til personellens kvalifikasjoner.

§ 17. Tjenesteplikt i brannvesenet

Kommunen kan i særskilte tilfeller pålegge enhver myndig person bosatt i kommunen tjenesteplikt i brannvesenet dersom dette er nødvendig for å sikre at

brannvesenet skal kunne gjennomføre oppgavene pålagt i denne loven.

Departementet kan gi forskrifter om tjenesteplikt i brannvesenet.

§ 18. *Politiattest*

Det kan kreves politiattest både ved vanlig tilsetning og ved pålegg om tjenesteplikt i brannvesenet. Det samme gjelder for personell i virksomhet som etter avtale helt eller delvis utfører brannvesenets oppgaver.

Kapittel 4. Plikter i virksomhet

§ 19. *Sikkerhet i virksomhet*

Virksomheter skal sørge for at sikkerheten i forhold til brann, eksplosjon, håndtering av farlig stoff og transport av farlig gods på veg og jernbane blir ivarettatt på en forsvarlig måte. Sikkerhetshensyn skal være integrert i alle virksomhetens faser, herunder planlegging, etablering, drift og avvikling.

Virksomheter skal gjøre arbeidstakere og andre som utfører oppgaver i eller på vegne av virksomheten kjent med plikten i henhold til § 25 i denne loven. Virksomheten skal gi opplæring slik at alle arbeidsoppgaver kan gjennomføres på en sikker måte både ved normal drift og ved unormale situasjoner og driftsbetingelser. Opplæringen skal også omfatte rutiner og forholdsregler ved ulykker.

Plikten til å sørge for at sikkerheten i virksomheten blir ivarettatt ligger hos ledelsen.

§ 20. *Sikkerhetsnivå i virksomhet med farlig stoff m.m.*

Virksomheter har plikt til å sørge for at enhver håndtering av farlig stoff og farlig gods skjer på en slik måte at mennesker, miljø og omgivelser er tilfredsstillende sikret. Risikoen skal være redusert til et nivå som med rimelighet kan oppnås.

Sikkerhetsnivået etter første ledd skal etableres gjennom tekniske og organisatoriske tiltak i virksomheten, eventuelt i kombinasjon med arealmessige begrensninger i området rundt denne, og dokumenteres overfor sentral tilsynsmyndighet.

Arealmessige begrensninger fastsettes etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven. Uttalelse fra sentral tilsynsmyndighet skal innhentes før arealmessige begrensninger fastsettes.

Kostnader forbundet med etablering av arealmessige begrensninger, herunder eventuelle kostnader ved ekspropriasjon, bæres av virksomheten.

Departementet kan fastsette forskrifter om nivåer og kriterier for akseptabel risiko.

§ 21. *Beredskapsplikt*

Virksomheter som

- a) håndterer farlig stoff,
- b) utgjør en særskilt brann- eller eksplosjonsrisiko, eller
- c) transporterer farlig gods på veg eller jernbane og som omfattes av særskilte kriterier fastsatt i forskrift, skal etablere en tilstrekkelig egenberedskap med tilhørende varslings- og innsatsplaner.

Utgjør virksomheten en risiko for en storulykke, kan sentral tilsynsmyndighet bestemme at beredskapen etter første ledd også skal omfatte områdene nær virksomheten.

Beredskapen og innsatsplanene skal være tilpasset risikoen, være samordnet med den offentlige beredskapen og bli oppdatert ved behov.

Departementet kan gi forskrifter om krav til egenberedskap, herunder bestemmelser om opplæring og øving av personell.

§ 22. *Plikt til rapportering og oppfølging*

Virksomheter som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og c skal etablere et system for registrering av ulykker og hendelser som kunne ha ført til en ulykke. Slike ulykker og hendelser skal rapporteres til sentral tilsynsmyndighet.

Rapporten skal inneholde en analyse av årsaken til hendelsen og opplyse om hvilke tiltak virksomheten vil iverksette for å forhindre slike hendelser i fremtiden.

Departementet kan gi forskrifter om krav til registrering og rapportering etter denne bestemmelsen, herunder prosedyrer for rapportering og krav til rapportens innhold.

§ 23. *Særskilt informasjonsplikt for virksomhet med storulykkepotensial*

Virksomheter som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og som utgjør risiko for storulykke, skal informere befolkningen i områdene rundt virksomheten om de farlige stoffene som håndteres og om risikofaktorene knyttet til disse. Det skal også informeres om forholdsregler ved en eventuell ulykke med slike stoffer. Informasjonen skal gis i en lettfattelig form og jevnlig oppdateres og gjentas.

Departementet kan gi forskrifter om virksomhetens informasjonsplikt.

§ 24. *Innhenting av uttalelser fra befolkningen rundt virksomhet som utgjør en storulykkesrisiko*

Under planlegging av virksomhet som nevnt i § 21 første ledd bokstav a og som utgjør risiko for storulykke skal virksomheten innhente og legge vekt på uttalelser fra befolkningen i området rundt virksomheten om lokalisering og planlagte beredskaps- og sikkerhetstiltak.

Eksisterende virksomhet skal innhente og legge vekt på uttalelser fra befolkningen i området rundt virksomheten dersom det foretas endringer som får betydning for beredskaps- og sikkerhetstiltakene.

Departementet kan gi forskrifter om plikten til å innhente uttalelse etter denne bestemmelsen.

§ 25. *Arbeidstakeres plikt til å fremme sikkerheten*

Arbeidstakere skal utføre sine arbeidsoppgaver i samsvar med gjeldende sikkerhetsbestemmelser i lover, forskrifter og interne prosedyrer for å forebygge branner, eksplosjoner og andre ulykker, og aktivt medvirke til å fremme sikkerheten i virksomheten.

Departementet kan fastsette forskrifter om arbeidstakeres plikter etter denne bestemmelsen.

Kapittel 5. Krav til produkter

§ 26. *Formålstjenlige og betryggende produkter*

Produkter som benyttes ved håndtering av farlig stoff og farlig gods skal være utført slik at de er formålstjenlige og sikre. De skal til enhver tid være i slik stand at det ikke oppstår fare for brann, eksplosjon eller annen ulykke. Montering skal være utført fagmessig og betryggende.

Produkter som benyttes ved deteksjon, varsling eller bekjempelse av brann, eksplosjon eller annen ulykke skal være formålstjenlige og betryggende utført og montert, og til enhver tid være i slik stand at de virker som forutsatt.

Departementet kan gi forskrifter om krav til produkter og krav til den som produserer, leverer, importerer eller markedsfører produkter, herunder krav om kvalitet og godkjenning av de stoffer som omfattes av loven, forbud mot eller påbud om bruk av produkter.

§ 27. *Forskrifter om krav til merking m.m.*

Departementet kan gi forskrifter om krav til advarselsmerking og annen merking av produkter og farlig gods, samt om krav til sikkerhetsdatablad og stoffregister.

Kapittel 6. Gebyr, kompensasjon og erstatning m.m.

§ 28. *Forskrifter om avgift, gebyr, betalingssetser m.m.*

Departementet kan gi forskrifter om avgifter, gebyr og betalingssetser til dekning av utgiftene forbundet med gjennomføringen av tilsynsmyndighetenes oppgaver etter denne loven.

Kommunestyret selv kan fastsette lokal forskrift om gebyr for gjennomføring av feiing og tilsyn med fyringsanlegg.

Avgifter og gebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 29. *Erstatning for deltakelse i brannvesenets rednings- og slokkearbeid*

Kommunen skal betale

- a) erstatning for skade på personer som har blitt pålagt å delta i brannvesenets rednings- og slokkearbeid. Lov av 16. juni 1989 nr. 65 om yrkesskade-forsikring gjelder tilsvarende
- b) erstatning for tapt arbeidsfortjeneste for pålagt deltakelse i rednings- og slokkearbeidet
- c) erstatning for skade på eiendom eller materielle verdier som følge av inngrep eller rekvisisjon etter loven
- d) erstatning for rekvirert materiell.

Eier av objekter og eiendommer som rednings- og slokkeinnsatsen har rettet seg mot og andre som har særlig tilknytning til objektet kan ikke kreve erstatning som nevnt i første ledd.

Departementet kan fastsette forskrifter om erstatning etter denne bestemmelsen.

§ 30. *Kompensasjon og utgiftfordeling mellom kommuner*

En kommune som mottar bistand fra en annen kommunes brannvesen skal yte kompensasjon for bistanden med mindre det er inngått særskilt avtale om annet.

Omfatter en brann, eksplosjon eller annen ulykke områder i to eller flere kommuner, skal de utgiftene som påløper dekkes av kommunene i fellesskap.

Fylkesmannen fastsetter kompensasjon og utgiftfordeling mellom kommuner for ethvert mellomværende med grunnlag i denne loven dersom kommunene ikke selv kommer til enighet.

Departementet fastsetter kompensasjonen eller utgiftfordelingen dersom kommunene ligger i forskjellige fylker og fylkesmennene ikke kommer til enighet.

Kapittel 7. Tilsyn, håndheving og sanksjoner m.m.

§ 31. *Sentral tilsynsmyndighet*

Kongen kan bestemme hvem som på sentralt nivå skal føre tilsyn med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven blir overholdt.

Tilsynsmyndigheten kan etter anmodning fra kommunen bistå kommunen ved gjennomføringen av pliktig tilsyn etter § 32.

Tilsynsmyndigheten kan la andre offentlige eller private sakkyndige føre tilsyn på sine vegne.

Kongen kan bestemme at én tilsynsmyndighet skal koordinere de offentlige tilsynsaktivitetene vedrørende helse, miljø og sikkerhet ved store industriutbyggingsprosjekter og ved eksisterende anlegg som omfattes av denne loven.

§ 32. Lokal tilsynsmyndighet

Kommunen skal føre tilsyn på de områder som går frem av denne loven eller av forskrifter gitt i medhold av denne.

§ 33. Tilsynsmyndighetens rett til å kreve opplysninger

Enhver som er underlagt tilsyn etter denne loven skal når tilsynsmyndigheten krever det og uten hinder av taushetsplikten legge frem de opplysninger som anses nødvendige for utøvelsen av tilsynet. Tilsynsmyndigheten kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysninger som nevnt i første ledd kan også kreves fra andre offentlige tilsynsmyndigheter uten hinder av den taushetsplikt som ellers gjelder. Opplysningsplikten gjelder bare de opplysninger som er nødvendige for at tilsynsmyndigheten skal kunne utføre sine oppgaver etter loven.

§ 34. Tilsynsmyndighetens rett til adgang m.m.

Tilsynsmyndigheten skal til enhver tid ha uhindret adgang til ethvert sted og til enhver innretning og kjøretøy tilsynsmyndigheten finner nødvendig for å føre tilsyn etter denne loven. Om nødvendig kan det kreves bistand fra politiet for å sikre slik adgang. Politi og kontrollpersonell fra vegkontorene kan stanse kjøretøy i forbindelse med kontroll av transport av farlig gods.

Tilsynspersonellet skal legitimere seg i samsvar med forvaltningsloven § 15 og om mulig sette seg i kontakt med representant for eier eller bruker av tilsynsobjektet, og med representant for arbeidsgiver og hovedverneombud ved tilsyn i virksomhet.

Eier, bruker, arbeidsgiver eller representant for disse har rett til, og kan pålegges, å være til stede under kontrollen. Tilsynspersonellet kan bestemme at retten ikke skal gjelde ved intervju av arbeidstaker eller dersom slik tilstedeværelse ikke kan gjennomføres uten vesentlig ulempe eller uten at formålet med kontrollen settes i fare.

§ 35. Tilsynsmyndighetens rett til å innhente prøver

Tilsynsmyndigheten kan kreve at den som eier, tilvirker, innfører eller markedsfører et produkt skal fremlegge en representativ prøve av produktet eller iverksette de undersøkelser som finnes nødvendige for å vurdere produktets egenskaper, virkninger eller egnethet. Tilsvarende gjelder når det er nødvendig for å avgjøre om et produkt faller inn under loven. Tilsynsmyndigheten kan selv sette i verk slike undersøkelser eller foreta nødvendig prøvetaking og kontroll av produktet.

Første ledd gjelder tilsvarende i forhold til avsender, mottaker eller transportør av farlig gods.

Kostnadene bæres av den som kravet om undersøkelser, prøvetaking og kontroll er rettet mot. Departementet kan likevel bestemme at kostnadene skal fordeles på flere eiere, tilvirkere, importører eller markedsførere, eller at de helt eller delvis skal dekkes av det offentlige. Krav på refusjon av kostnadene er tvangsgrunnlag for utlegg.

§ 36. Tilsynsmyndighetens plikt til å avgi rapport etter tilsyn

Tilsynsmyndigheten skal gi skriftlig rapport til den som er ansvarlig for tilsynsobjektet om resultatet av kontrollen med mindre tungtveiende hensyn tilsier noe annet. Etter tilsyn i virksomhet hvor det er krav om verneombud skal hovedverneombud ha kopi av rapporten.

§ 37. Pålegg og forbud mot bruk

Tilsynsmyndigheten gir de pålegg og treffer ellers de enkeltvedtak som er nødvendige for gjennomføringen av bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne loven. Det skal settes en frist for når pålegget skal være utført.

Dersom pålegg ikke oppfylles innen fristen, kan tilsynsmyndigheten helt eller delvis stanse virksomheten eller helt eller delvis forby bruken av vedkommende byggverk, område, produkt mv.

Ved overhengende fare kan tilsynsmyndigheten stanse virksomheten eller forby bruken av vedkommende byggverk, område, produkt mv. selv om pålegg ikke er gitt.

Om nødvendig kan tilsynsmyndigheten kreve bistand fra politiet for å sikre gjennomføring av vedtak etter annet og tredje ledd.

§ 38. Tilbakekall av produkt m.m.

Dersom et produkt kan medføre en uakseptabel risiko for brann, eksplosjon eller annen ulykke eller for øvrig ikke tilfredsstiller kravene i § 26, kan tilsynsmyndigheten fatte vedtak om å tilbakekalle produktet fra brukere eller distributører. Den kan også stanse innførsel, produksjon, salg og markedsføring. Tilsynsmyndigheten kan selv iverksette slike tiltak og kreve kostnadene dekket av den som har fått pålegg om slike tiltak.

§ 39. Tvangsmulkt

I pålegg etter denne loven kan det fastsettes en løpende tvangsmulkt for hver dag/uke/måned som går etter utløpet av den frist som er satt for oppfylning av pålegget, inntil pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsettes som en engangsmulkt. Sentral tilsynsmyndighet kan frafalle påløpt tvangsmulkt.

Tvangsmulkt ilagt av kommunen tilfaller kommunen.

§ 40. *Tvangsgjennomføring*

Tilsynsmyndigheten kan utferdige forelegg mot den som unnlater å etterkomme pålegg eller forbud som er gitt med hjemmel i denne lov. Med forelegg menes her et nytt pålegg om at det tidligere pålegget eller forbudet skal etterleves innen en frist som fastsettes i forelegget. Forelegget skal gi opplysninger om bestemmelsene i annet ledd og skal, så langt mulig, forkynnes for den det er rettet mot.

Den forelegget er rettet mot, kan reise søksmål mot det offentlige for å få forelegget prøvet. Blir søksmål ikke reist innen 30 dager fra forkynnelsen, har forelegget samme virkning som en rettskraftig dom, og kan fullbyrdes etter reglene for dommer.

Forelegget kan ikke påklages.

Blir pålegget i rettskraftig dom eller dermed likestilt forelegg ikke etterkommet, kan vedkommende tilsynsmyndighet selv besørge eller få besørget at pålegget utføres for regning av den som dommen eller forelegget er rettet mot, uten at det er nødvendig med kjennelse etter tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14.

Ved overhengende fare kan pålegget fullbyrdes etter reglene i tvangsfullbyrdelsesloven § 13-14 uten at dom eller forelegg kreves.

§ 41. *Klage*

Departementet er klageinstans for vedtak truffet av eller på vegne av sentral tilsynsmyndighet eller av andre offentlige organer i medhold av § 31.

Sentral tilsynsmyndighet er klageinstans for vedtak truffet av kommunestyret eller fylkesmannen. For andre vedtak truffet av kommunen gjelder forvaltningslovens § 28 annet ledd.

§ 42. *Straff*

Den som forsettlig eller uaktsomt overtrer denne loven, sentrale eller lokale forskrifter eller enkeltvedtak fastsatt i medhold av denne loven, eller som medvirker til dette, straffes med bøter eller med fengsel inntil 3 måneder.

Den som legger hindringer i veien for undersøkelser som offentlig myndighet iverksetter etter denne loven, eller unnlater å yte pliktig bistand eller gi opplysninger som kreves for utførelsen av tilsynet etter denne loven, straffes med bøter såfremt forholdet ikke rammes av et strengere straffebud.

Kapittel 8. Avsluttende bestemmelser

§ 43. *Utfyllende forskrifter*

Departementet kan fastsette forskrifter om

- ledelsens plikter i virksomhet, herunder tekniske og organisatoriske tiltak, samt dokumentasjon av slike
- krav til håndtering av farlig stoff, herunder krav til innretninger, apparater og lignende, meldeplikt, kriterier for tillatelse og godkjenninger, krav til opplæring og krav om sertifikater
- virksomheter som utgjør risiko for storulykke

- transport av farlig gods på land, herunder bestemmelser om lasting, lossing, meldeplikt, kontroll på veg, jernbane og i virksomhet, sikkerhetsrådgiver i virksomhet samt om utstyr og hvilke instanser som kan godkjenne og kontrollere slikt utstyr, og om krav til opplæring og opplæringsordninger.

§ 44. *Overgangsbestemmelser*

Forskrifter, vedtekter og andre bestemmelser gitt i medhold av lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk, lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer og lov 5. juni 1987 nr. 76 om brannvern m.v. gjelder inntil videre i den utstrekning de ikke strider mot denne loven her eller bestemmelser gitt i medhold av den. Det samme gjelder tillatelse, godkjenninger, samtykker m.m. så langt tilsynsmyndigheten aksepterer dette.

§ 45. *Ikrafttredelse*

Loven trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

§ 46. *Endring i andre lover*

Fra det tidspunkt loven trer i kraft gjøres følgende endringer i andre lover:

- I lov 18. juni 1965 nr. 4 vegtrafikkloven gjøres følgende endringer:

§ 7 nytt tredje ledd skal lyde:

Vegdirektoratet kan bestemme at transport av visse typer farlig gods kun skal være tillatt på visse vegger, til visse tider eller på andre særlige vilkår. Vegdirektoratet kan gi vegkontoret adgang til å gjøre unntak fra slik forskrift.

§ 18 oppheves.

§ 36 nr. 1 bokstav f) skal lyde:

- regler gitt i medhold av § 7 tredje ledd blir vesentlig overtrådt eller pålegg gitt i medhold av disse ikke blir etterkommet.

§ 36 nr. 2 bokstav b) skal lyde:

- har brukt kjøretøy med vesentlig overlast, eller med farlig gods i *strid med bestemmelser gitt i eller i medhold av denne lov*, eller med uforsvarlig plassert last, eller på veg der kjøretøyet ikke må kjøre etter gitte bestemmelser om aksel- og boggi-last, lengde, bredde, høyde m.m, eller

- Lov 21. mai 1971 nr. 47 om brannfarlige varer samt væsker og gasser under trykk oppheves.

- Lov 14. juni 1974 nr. 39 om eksplosive varer oppheves.

- I lov av 8. februar 1980 nr. 2 om pant skal § 6-1 (2) bokstav b) lyde:

- feieavgift etter *brann- og eksplosjonsvernloven § 28 annet ledd*

5. Lov 5. juni 1987 nr. 26 om brannvern m.v. oppheves.
6. I lov 11. juni 1993 nr. 100 om anlegg og drift av jernbane, herunder sporvei, tunnelbane og forstadsbane m.m. (jernbaneloven) skal § 5 annet ledd oppheves.
7. I lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd skal § 13-9 bokstav a) og b) lyde:
 - a) de som er utskrevet til tjeneste i brannvesenet etter brann- og eksplosjonsvernloven § 17
 - b) de som på forlangende eller tilsigelse yter hjelp etter brann- og eksplosjonsvernloven § 5

B

Vedtak til lov

om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v.

I

I lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø m.v. gjøres følgende endringer:

§ 34 første ledd skal lyde:

Barn som er under 15 år eller skolepliktige etter lov om grunnskolen og den vidaregående opplæringa (opplæringslova), må, utenom de tilfeller som er nevnt i § 35, ikke nyttes til arbeid som går inn under denne lov.

§ 35 første ledd bokstav b) skal lyde:

b) at barn som har fylt 14 år, men fortsatt er skolepliktig, kan nyttes *til arbeid* som ledd i barnets skolegang eller i praktisk yrkesorientering, når arbeidet ikke kan være skadelig for barnets helse eller utvikling. Det opplæringsprogram arbeidet inngår i skal være godkjent av skolemyndighetene.

§ 36 første ledd skal lyde:

Arbeidstiden *for personer under 18 år* skal legges slik at den ikke hindrer skolegang, eller hindrer dem i å dra nytte av undervisningen.

§ 36 annet ledd skal lyde:

For barn som er under 15 år eller er skolepliktig, må den alminnelige arbeidstiden ikke overstige 2 timer i døgnet og 12 timer i uken. På undervisningsfrie dager kan den daglige arbeidstiden heves til 7 timer. I

perioder med skoleferie på minst en uke må den alminnelige arbeidstiden ikke overstige 7 timer i døgnet og 35 timer i uken.

§ 36 syvende ledd skal lyde:

Direktoratet for arbeidstilsynet kan fastsette nærmere regler om unntak fra 2 timers og 12 timers grensen i annet ledd for kulturelt eller lignende arbeid, herunder fastsette vilkår. Direktoratet for arbeidstilsynet kan gi nærmere unntak fra reglene i tredje og fjerde ledd i særlige tilfeller dersom det finnes saklige grunner for det, herunder fastsette vilkår.

§ 37 annet ledd skal lyde:

Ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktig skal ha en arbeidsfri periode enten mellom kl 2200 og kl 0600 eller mellom kl 2300 og kl 0700. *Arbeid mellom kl 2100 og kl 2200 eller arbeid mellom kl 2100 og kl 2300 er nattarbeid og må ikke drives i andre tilfeller enn nevnt i § 42 og i § 43.*

§ 38 første ledd skal lyde:

Arbeidsgiver skal sørge for at ungdom som settes til nattarbeid i henhold til § 37 tredje ledd skal gis tilbud om helsekontroll.

§ 39 første ledd skal lyde:

Personer under 18 år skal ha *hvilepause* i minst 30 minutter, om mulig sammenhengende, dersom den daglige arbeidstiden overstiger 4¹/₂ time.

§ 39 annet ledd skal lyde:

Barn som er under 15 år eller er skolepliktig, skal ha en sammenhengende hvileperiode på minst 14 timer *for hver periode på 24 timer*. Ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktig, skal ha en sammenhengende *fritid* på minst 12 timer *for hver periode på 24 timer*.

II

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

C

Stortinget ber Regjeringen så raskt som mulig og senest i statsbudsjettet for 2003, legge frem en vurdering av forslag til tiltak og eventuelle lovendringer som er nødvendige for å sikre levende husdyr brannsikkerhet minst på linje med de virksomhetene som håndterer dyrene som slakt.

Oslo, i kommunalkomiteen, den 30. april 2002

Magnhild Meltveit Kleppa
leder

Torbjørn Andersen
ordfører

Hans Kristian Hogsnes
sekretær